

התנ"ך המבואר

ויקרא

עם פירוש

הרב עדין אבן-ישראל (שטיינזולץ)

שפע

למד את עמי

הוצאת קורן ירושלים

תוכן העניינים

הקדמה קצרה למהדורת 'התנ"ך המבואר'	9
טיבו של החיבור	11
מבוא לחומש ויקרא	14
קרבן עולה	19
קרבן מנחה	29
קרבן זבח שלמים	35
קרבנות חטאת	41
קרבנות אשם	57
תורת הקרבנות לכהנים	61
הקדשת הכהנים והמשכן	83
היום השמיני	91
מות קדושים וההוראות שבעקבותיו	97
הטמאים והטהורים בבעלי החיים	107
טומאת היולדת והיטהרותה	131
נגעי צרעת אדם	135
צרעת הבגד	147
טהרת המצורע	153
צרעת הבית	161
טומאות הגוף הקשורות להפרשותיו	169
כניסת הכהן אל קודש הקודשים	179
הדינים הקשורים לאכילת בשר בעלי חיים	191
האזהרות על גילוי עריות ותועבות אחרות	197
הציווי על הקדושה	207
מורא הורים, שבת, עבודה זרה ושמירת דיני הקרבנות	
מתנות עניים, יושר ואחווה	
כלאיים, שפחה חרופה וערלה	
אכילה על הדם, מנהגי אלילות, זנות; שבת, מורא מקדש וכיבוד הזקן	
השוואת הגר לאזרח וההקפדה על משא-ומתן צודק	
העונשים על עברות חמורות בתחום המשפחה	
חתימת עניין הקדושה, הבדלה בין הטמא לטהור ועונש אוב וידעוני	
מצוות הקדושה של הכהנים והקרבנות	237
קדושת הכהנים	
קדושת הכהן הגדול	
אזהרת כהן בעל מום בעניין הקרבת קרבנות	

הראויים לאכול קודשים	
קרבנות בעלי מום	
דינים נוספים הקשורים לבהמות ולהקרבת קרבנות	
המועדות	257
עריכת המנורה והשולחן בקודש	271
פרשת המקלל והדינים שבעקבותיה	275
שמיטה ויובל והמשפטים המסתעפים מהם	279
שנת השמיטה ושנת היובל	
מכירת מקרקעין בארץ	
איסור לקיחת נשך ותרבית	
עבד עברי	
חיזוק ברית סיני	297
דיני הקדשות	317
נדרי ערכים	
תמורה	
הקדשת נכסים שאינם ראויים להקרבה	
הקדש שדה אחוזה ושדה מקנה	
בכור בהמה	
חרמים	
מעשר זרע ופרי ומעשר בהמה	
הפטרת ויקרא	330
הפטרת צו	338
הפטרת שמיני	344
הפטרת תזריע	354
הפטרת מצרע	360
הפטרת אחרי מות	366
הפטרת קדשים	370
הפטרת אמר	378
הפטרת בהר	384
הפטרת בחקתי	390
הפטרת שבת ערב ראש חדש	400
הפטרת שבת ראש חדש	406
הפטרת פרשת זכור	414
הפטרת פרשת פרה	422
הפטרת פרשת החודש	426
הפטרת שבת הגדול	434
מקורות והערות	443

פרשת תרומה

הציוויים ועלי הקמת והדשן והכהנים

פרק כב – פרק לא מכי יא

דבר ה' המתחילים בפרשה זו ומכלים גם את כל הפרשה הבאה, פרשת צנועה, שסיקם ביטויים באזניים וקישורים לתוכנית המשכן וכלי הקדש והתורה הבונים. זה נאמר בתורה כשם ארבעים היום וארבעים הלילה שבהם הורה ברוך שית, כפי שנקרא במקום תחומים את מטרם ממשמים, וככה כמיוון יוצא רשעה במצומים אשר אהרן קורא כהן. המשכן הוא מקום התגלותו של אלוהים, והוא בנוי במתכונת כבוד של אדם. להרחיב הבית המסורתי ולכלול בחיבורים - מיטה, ארסא, שולחן ומנורה - קיימות סמבוליות בכלי המשכן - הארון מלגם את המיטה או הביסא, השולחן הוא בשולחן האוכל, שכן מונח עליו לחם מנחה, והמנורה משפשת לתאורה, כמנורת ה'.

קריאת לתרומה

פרק כב פס א-ט

רשימת החומרים המיועדים לשבחן מכללה מןן מרטים - קרים וזלים, מתוכם כל אחד מתבקש לתרום כפי רצונו ויכולתו. אי על פי שחלק מהנאות המשכן נלקחו מכל ישראל בשעה בחרו שם, כל זה את החלק המרכזי. יסודו של המשכן בנוי על רצון טוב ורחו ביבה.

פרק כב א וידבר ה' אל משה לאמר, כן, במלים הללו ב דבר אל בני ישראל, צוה ליהוה י וקחו לי, בעבורי, תרומה. מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומה ולא מס, הוא תלויה בנידיבות הלב.

ו זאת התרומה אשר תקחו מאתם. רשימת החומרים מוסתתת על תכנית הבנייה של המשכן, ולכן זוהי רשימה סגורה.

ו תבן וקח ונתשת, אלה הן שלוש המתכות המשמשות במשכן ובמקדש. מתכות אחרות שהיו מצויות בידי ישראל במדבר¹ אינן ברשימה.

ד מן המתכות אל זושי האריגים: וחקבלת צמר הצבוע בצבע שחוקם מדם חילון באחד ממני הכהול כמראה עמוק וכהה יותר מן הכהול.

כה

שמות

תרומה יח ודבר ידוד אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ב כה וקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וקחו את תרומותי: וזאת תרומה אשר תקחו מאתם: זהב וכסף ונחשת: ותכלת ואריגן ותולעת

- 1 ודבר וקח ונתשת: הגם ילי מצננה
- 2 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 3 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 4 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 5 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 6 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 7 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 8 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 9 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 10 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 11 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 12 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 13 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 14 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 15 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 16 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 17 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 18 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 19 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 20 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 21 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 22 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 23 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 24 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 25 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 26 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 27 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 28 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 29 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 30 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 31 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 32 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 33 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 34 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 35 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 36 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 37 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 38 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 39 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 40 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 41 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 42 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 43 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 44 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 45 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 46 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 47 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 48 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 49 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו
- 50 וקחו לי תרומה: ימיישו לו עמנו

אריגון תר-קטים (תולד האריגון)

אריגון תר-קטים (תולד האריגון)

אריגון תר-קטים (תולד האריגון)

העולם 6 החבל בצבע כחול כהה לטעול ביטוי מטובל לחרות עם צבע הספוק מוחליון הימני אריגון תר-קטים, ושם מדעי: אריגון תר-קטים (Ariogon tricolor). החבלת שימשה לעיטוב בדים גרויים משימב, בבניי הכהונה ובבני מלגת אהרן, כמו:

- 1 Verses with vowels and punctuation according to the Koren Tanakh, known for its textual accuracy
- 2 Rashi commentary in newly digitalized font, punctuated for easier comprehension.
- 3 Brief introductions to each section
- 4 Notes and explanations divided into conceptual units
- 5 Real-life pictures illustrate complex concepts
- 6 Scientific and sociological notes about places, nationalities, flora and fauna that are mentioned in the biblical text
- 7 Verse-by-verse elucidations written in clear, simple language to make the text as accessible as possible
- 8 Supplemental background materials, cross-references found elsewhere in Tanakh, alternative interpretations, enriching ideas from Midrash and Jewish philosophers, linguistic notes, and more.

Like his edition of the Talmud, **The Steinsaltz Tanakh** is a work of monumental and prodigious brilliance that took years to complete. Fueled with a lifelong mission to make learning accessible to Jews of all backgrounds, Rabbi Steinsaltz included a treasure trove of information to make this edition of the Tanakh clear, concise, user-friendly, and above all, enticing students to delve even deeper.

Explanations on the the connection between the haftara and its relevant parasha appear at the back of each volume.

ויקרא א ויקרא אל משה וידבר יהוה אליו מאהל מועד א
 לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם ב
 כי יקריב מכם קרבן ליהוה מן הבהמה מן הבקר
 ומן הצאן תקריבו את קרבנכם: אם עלה קרבנו ג

קרבן עולה

פרק א

הקרבן הראשון שדיניו מופיעים בספר הוא קרבן העולה, שבעיקרו הוא קרבן נדבה המבטא את רצונו של המקריב, כעין מתנה שאדם מעניק לה'.¹ שלא כקרבנות אחרים, שבהם שותפים הכהן או הבעלים באיבריו של הקרבן, וחלק מהם נאכל בצורה זו או אחרת, בשר קרבן עולה נשרף לחלוטין ועולה כולו לה'.

מתוך המעט שידוע על הקרבנות מן הספרים הקודמים – בעיקר מספר בראשית, נראה שבדורות הראשונים הוקרבו בעיקר קרבנות עולה, הנשרפים כליל. מסתבר, שעניינו הבסיסי של הקרבן הוא הנתינה המוחלטת של דבר כלשהו לשם ה'.²

מתודעתו של האדם המודרני רחוקה הקרבת קרבנות. שחיטתם של בעלי חיים לצורך פולחן אינה מצויה בדורותינו. מכל מקום, הקרבן אינו אלא ביטוי סמלי לנתינה. המקריב יודע שאלוקים אינו לוקח את הבהמה בפועל לעצמו. עם זאת, את הקרבת העולה מלווה הרגשה של נתינת מתנה לה', שכן המקריב מוותר לגמרי על מה ששייך לו, שורף אותו באש ומבער אותו מן העולם. מעשה זה מבטא את הדבקות השלמה של אדם הנשרף באהבה או ביראה כלפי ה'. במצב כזה לא משאיר האדם דבר לעצמו, מלבד, אולי, שרידים חסרי חשיבות. באמצעות קרבן העולה הוא יכול לעשות זאת באופן סמלי.

פרק א א ויקרא ה' אל משה. כפי שנאמר בסוף ספר שמות, משה לא | ביאור יכול היה להיכנס למשכן שהתמלא בענן כבוד ה'. משום כך קרא לו ה' פנימה, בדומה לקריאה שהזמינה אותו לבוא אל תוך ענן הכבוד בהר סיני.³ וידבר ה' אליו מאהל מועד, שמכאן ואילך הפך להיות המקום המוסדר לקבלת הדיבור האלוהי ולגילוי שכינה,⁴ לאמר:

ב דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם: אדם כי יקריב מכם קרבן לה', כאשר יקריב קרבן מן הבהמה, שהיא אחת האפשרויות, כפי שיבוא בהמשך – מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם.

ג הכתוב פותח בקרבן עולה, אחד מתוך ארבעה סוגי הקרבנות שיתבארו בעניינים הבאים. אם קרבן עלה קרבנו מן הבקר – זכר תמים

בקר

'אדם כי יקריב מכם קרבן' מבחינה דקדוקית לשון הכתוב נראית קצת מהופכת, שכן ראוי היה לכתוב 'אדם מכם כי יקריב'. שינוי זה מרמז שבהבאת קרבן האדם

מקריב כביכול את עצמו: יקריב מכם קרבן – מעצמכם אתם מקריבים (על פי ספורנו. רמזים נוספים – ראו ראב"ע, עוד יוסף חי, מי השלוח).

פרק א | רש"י

הקרבנים נשמע עד החציר החינה" (יחזקאל ג ה). יכול מפני שהקול נמוך? תלמוד לומר: "קול חל שדי גדדו" (סו, חס פג, למה נאמר: "עד החציר החינה"? שפיון שפגע שם היה נפסק: מאהל מועד לאמר. יכול מכל הצית? תלמוד לומר: "מעל הפפרת" (במדבר ז, פט). יכול מעל הפפרת פלה? תלמוד לומר: "מפיו שני הקרבנים" (סו). לאמר. יא ואמר להם דברי פגושי: פשילכם הוא נדבר עמי. שכן מנינו, שכל שמונה ושלושים שנה שהיו ישראל פמדבר פמנדים, מן המדגלים ואילך, לא נתחדד הדבור עם משה, שנאמר: "ויהי כאשר תמו כל חגשי המלחמה למות... וידבר ה' חלי לאמר" (דברים ב, טו-טז). דבר חכה, יא ואמר להם דברי והשיבני חס יקבלום, פמו שנאמר: "וישב משה את דברי העם" (גו) (שמות יט, ח).

ב אדם כי יקריב מכם. פשיקריב, בקרבנות נדבה דבר הענין: אדם. למה נאמר? מה חכם הרשעון לא הקריב מן הגזל, שהכל היה שלו, חף חתם לא תקריבו מן הגזל: הבהמה. יכול חף חיה פכלל? תלמוד לומר: "פקר ועאר": מן הבהמה. ולא פלה, להוציא חת הרובע וחת הגרבע: מן הבקר. להוציא חת הנענע: מן הצאן. להוציא חת הנענע שהמית. פשהו חומר למטה מן הענין: "מן הבקר" (פסוק ז, טז) חת תלמוד לומר – להוציא חת הטרכה: תקריבו. מלמד ששנים מתנדבים עולה פשקטות: קרבנכם. מלמד שהיא פחה נדבת עגור, היא עולת קין המנצח, הפחה מן המותרות:

א ויקרא אל משה. לכל דברות ולכל חמירות ולכל עושים קדמה קריאה, לשון חכה, לשון שפילחכי השרת משתמשין פו, שנאמר: "קרח זה חל זה" (ישעיה ג, א). חבל לגביחי חמות העולם נגלה עליהן פלשון ערפי, פלשון טמאה, שנאמר: "ויקרא חלהים חל פלענס" (במדבר כג, ז). ויקרא אל משה. הקול הולך ומגיע לחזונו וכל ישראל לא שומעין. יכול חף להפסקות היתה קריאה? תלמוד לומר: "וידבר", לדבור היתה קריאה ולא להפסקות. ומה היו הפסקות משמשות? לתן דוח למשה להתפונן פין פקשה לפקשה ופין ענין לענין, קל וחמר להדיוט הלמד מן ההדיוט: אליו. למעט חת חהרן. רפי יהודה פן פתירה חומר: שלשה עשר דברות נאמרו פתורה למשה ולחיהרן, וכנגדן נאמרו שלשה עשר מעוטין, לממדך, שלא לחיהרן נאמרו, חלח למשה שיאמר לחיהרן. ואלו הן שלשה עשר מעוטין: "לדבר חתן" (במדבר ז, פט), "מדבר חליו" (סו), "וידבר חליו" (סו), "ונעדתני לך" (שמות כה, כג), פלן פתורת פהנס (פיה ג, ב). יכול ישמענו חת קול הקריאה? תלמוד לומר, קול לו, קול חליו, משה שמע וכל ישראל לא שמעו: מאהל מועד. מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לחל. יכול מפני שהקול נמוך? תלמוד לומר: "חת הקול" (במדבר ז, פט), מהו "הקול"? הוא הקול המתפרש פפתונים: "קול ה' פפתי, קול ה' פהדה, קול ה' שבר חזונים" (תהלים כג, ד-ה). חס פן, למה נאמר: "מאהל מועד"? מלמד שהיה הקול נפסק. פיוצא פו: "קול פנתי

מִן־הַבֶּקָר זָכַר תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 יִקְרִיב אֹתוֹ לְרֹצְנוֹ לִפְנֵי יְהוָה: וְסַמֵּךְ יָדוֹ עַל רֹאשׁ
 הָעֹלָה וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו: וְשַׁחַט אֶת־בֶּן־הַבֶּקָר
 לִפְנֵי יְהוָה וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם
 וְזָרְקוּ אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל

רש"י | זכר. ולא נקבה. פשהו חומר: "זכר" למטה (פסוק א) שאין תלמוד לומר - זכר ולא טמטום וְהִקְרִיבֵנוּ: תמים. פלא מוס: אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. מטפל בהבחינו עד העזרה. מהו חומר "יקריב יקריב"? חפלו נתעברה עולת ראוהו פעולת שמעון, יקריב פל חחת לשם מי שהוה. וכן עולה פחלון, ומכרו החלון לצרכי עולות, והרי הן פלן עולות, ותקרב פל חחת לשם מי שהוה. יכול חפלו נתעברה פסולין, או פשאינו מינו? תלמוד לומר: "יקריבנו": יקריב אהו. מלמד שפוסין אותו. יכול פעל פרחו? תלמוד לומר: "לרצנו", הוה פיעד? פוסין אותו עד שיאמר: "רצה חני": לפני ה' וסמך. חין סמיכה בבמה:

ה' על ראש העלה. להביא עולת חובה לסמיכה, ולהביא עולת העוף: העלה. פקט לעולת העוף: ונרצה לו. על מה הוה מרצה לו? חס תאמר על פרתית ומיתות פית דין או מיתתה בדי שמים או

מלקות - הרי ענשן חומר, הו חינו מרצה פלא על עשה ועל לאו שנתק לעשה:

הו ושחט... והקריבו... הפהנים. מקבלה ואילך מנעת פניה, למד על השחיטה שפשה פור: לפני ה'. פעורה: והקריבו. זו קבלה שהיא הרחשונה, ומשמעה לשון הולכה, למדנו שתיקה: בני אהרן. יכול חללים? תלמוד לומר: "הכהנים": את הדם וזרקו את הדם. מה תלמוד לומר: 'דס' 'דס' שתי פעמים? להביא חת שנתעבר במינו או פשאינו מינו. יכול חף בפסולים, או בפחיות הפנימיות או בפחיות החיצוניות, שאלו למעלה והוה למטה? תלמוד לומר: "במקום חסד: "דמו" (להלן פסוק יח) וזרקו. עומד למטה וזרק מן הפלי לכתל המזבח למטה מחוט הסקרה פנגד הזויות, לכך נאמר: "סביב", שיהא הדם נתון פחריבע רוחות המזבח. או יכול יקיפנו פחוט? תלמוד לומר: "וזרקו", וחי אפסד להקוף

הזדהות עמה. הקרבת קרבן לה' - על הבשר והדם שבו - מסמלת את הקרבתו העצמית של האדם. (ראו רמב"ן פס' ט). במעשה הסמיכה מתרחשת כביכול המרתו של האדם בבהמה. משום כך נאמר הביטוי וְנִרְצָה לוֹ כבר לאחר הסמיכה ולא בסוף ההקרבה כולה. מבחינה זו סיפור עקדת יצחק - שבמקומו הוקרב איל, יכול לשמש בניין אב לכל הקרבנות. בעל החיים החליף את האדם. כך ניתן להבין גם את הביטוי התמוה: "אפרו של יצחק שצבור על גבי המזבח" (ראו לדוגמא ירושלמי תענית ב,א) -

יקריבנו. עליו להיות זכר ובלי מומים, אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יִקְרִיב אֹתוֹ. | ב'אור הן במשכן והן במקדש, מקום הקרבת העולה הוא במזבח החיצון, מִזְבֵּחַ הָעוֹלָה. על בעל הקרבן להביא את קרבנו למשכן, ואין זה תפקידו של הכהן. הקרבן יוקרב לרצנו, מתוך רצון טוב של אדם, קרבן נדבה, או: להיות רצוי, זהו קרבן של ריצוי ומציאת חן, שתכליתו להיות רצוי לפני ה'.¹⁰ ד וְסַמֵּךְ, מביא הקרבן יישען¹¹ באמצעות ידו על ראש הבהמה העולה. זוהי התחלת סדר ההקרבה. וְנִרְצָה לוֹ, הקרבן יגרום לאדם שהביאו להיות רצוי ומקובל לכפר עליו. ה וְשַׁחַט אֶת בֶּן, צעיר ולא זקן,¹² הַבֶּקָר לִפְנֵי ה'. גם המקריב - או כל אדם אחר - רשאי לשחוט את הקרבנות.¹³ השחיטה נצרכת לכל אכילת בהמה, ואינה נחשבת חלק מעבודת ההקרבה ממש אלא כהכנה אליה. וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם. מכאן מתחילה עבודת הכהנים. הכהנים מקבלים את הדם היוצא משחיטת הקרבן - או חלק ניכר ממנו - בכלי המכונה מִזְרָק.¹⁴ הם מוליכים את הדם ממקום השחיטה עד המזבח, וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב, לפי המסורת, לא נזרק דם העולה על כל צדי המזבח, ואכן קשה למדי לעשות זאת על ידי זריקה. זרקו את הדם בשתי פינות נגדיות של המזבח, וכיוון שמכל פינה הוא ניתז על שני קירות, נמצא שבפועל הגיע דם אל כל סביבות המזבח¹⁵ אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, במזבח העולה שמחוץ

למרות שיצחק עצמו לא נשחט, כמובן, מפני שהאיל עלה לעולה במקומו ממש. זורצה לו לכפר עליו אף על פי שקרבן העולה איננו בא לכפר על חטא מסוים, היו מביאים קרבן כזה על חטא שאינו מחייב קרבן כפרה, כגון ביטול של מצוות עשה (תוספתא מנחות יב; בבלי זבחים ה-ז). אדם שנמנע מלקיים מצווה, ומרגיש שהוא רוצה לכפר על הפגם ולהתרצות לפני ה', מבטא זאת באמצעות קרבן נדבה. מלבד מחדלים, גורם נוסף להבאת עולה הוא הרהור הלב (ירושלמי יומא ח,ז. וראו איוב

א,ה: וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יְמֵי הַמְּשָׁתָה וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב וַיִּקְדָּשׁם וְהִשְׁפִּים בַּבֶּקָר וְהִעֲלָה עֹלֹת מִסֵּפֶר פֶּלֶם, כִּי אָמַר אִיּוֹב אוֹלֵי חֲטָאוֹ בְּנֵי וּבָרְכוּ אֱלֹהִים בְּלִבָּבָם. כִּכָּה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל הַיָּמִים). מחשבות רעות העולות בלבו של אדם בוודאי אינן נתונות לבקרה חיצונית. גם במקרה זה יכול אדם להביא קרבן עולה כחלק מתיקון עצמו, כביטוי לנתינה עצמית ולהזדהות. קרבן עולה בא גם בעקבות בשורה טובה, ואפשר להביאו גם לכפרה כללית של חטאים שאינם ידועים. (ראו במדבר רבה יג; בכור שור על אתר).

מועד: והפשיט את העלה ונתח אתה לנתחיה: ^א
 ונתנו בני אהרן הפהן אש על המזבח וערכו עצים ^א
 על האש: וערכו בני אהרן הפהנים את הנתחים ^ב
 את הראש ואת הפדר על העצים אשר על האש ^ב
 אשר על המזבח: וקרבו וקרעו ירחין במים והקטיר ^ב
 הפהן את הפל המזבחה עלה אשה ריח ניחוח ^ב
 ליהוה: ^א ואם מן הצאן קרבנו מן ^א

רש"י | בזריקה. חי "ווקרו", יכול בזריקה חתת? תלמוד לומר: "סביב". הא פיעד? נתן שתי מתנות שהן חרבע: אשר פתח אהל מועד. ולא בזמן שהיה מפקד:

^א והפשיט את העלה. מה תלמוד לומר "העלה"? לרבות את כל העולות להפשיט ונתח: אתה לנתחיה. ולא נתחיה לנתחים:

^א ונתנו אש. חך על פי שהאש יורדת מן השמים, מנחה להביא מן ההדיוט: בני אהרן הפהן. פשהו פכהונו, הא חס עבד פגדי פהן הדיוט עבודתו פסולה:

^ב בני אהרן הפהנים. פשהם פכהונם, הא פהן הדיוט שעבד פשמונה פגדים

עבודתו פסולה: את הנתחים את הראש. לפי שאין הראש בכלל הפשט, שפדר הנו פשחיתה, לפיכך הערך למנותו לעמו: ואת הפדר. למה נאמר? ללמדך שפעלהו עם הראש ומכסה בו את פית השחיתה, והו דרך פבוד של מעלה: אשר על המזבח. שלא יהיו הגזירין יוציין חוץ למערכה:

^א עלה. לשם עולה יקטירנה: אשה. פשיחטנו יהא שחטנו לשם האש וכל 'אשה' לשון אש, פואיד"א פלענו: ניחוח. נחת ריח לפני שחמרתני ועעשה רענו:

^א ואם מן הצאן. וי"ו מוסף על ענין ראשון. ולמה הפסקה? לתן ריח למנחה להתבונן בין פלשה לפלשה: מן הצאן

לאוהל. ^א לאחר מכן – והפשיט את עור העלה, שאותו אין מעלים | ביאור לקרבן, ונתח אתה, את העולה לנתחיה, לחלקיה. ^א ונתנו בני אהרן הפהן אש על המזבח. חובת הכהנים להדליק אש על המזבח אינה קשורה במישרין דווקא לעולה או לקרבן אחר. ^א וערכו, הכהנים יסדרו עצים על האש. ^ב וערכו בני אהרן הפהנים את הנתחים, את הראש ואת הפדר, השומן של החלקים הפנימיים, החלב, ^א ואולי הפדר כולל גם חלקים פנימיים אחרים, ^א על העצים אשר על האש אשר על המזבח. ^ב וקרבו, חלקיו הפנימיים של הקרבן, כולל קיבתו ומעי, וקרעו, רגליו ירחין, כל אדם, כהן או אחר. ^א במים. הקרביים בוודאי מלאים במאכלים מעוכלים למחצה ובזבל, וגם הרגליים לרוב מלוכלכות. לכן לא ראוי להעלותם על המזבח כפי שהם, ויש לרחצם תחילה. והקטיר, ישרוף הפהן את הפל, את ראש הבהמה, חלבה, איבריה הפנימיים ושאר חלקי גופה – המזבחה. זהו קרבן העלה, אשה, קרבן שנשרף באש, כדי שיהיה ריח ניחוח לה. הקרבן הוא מתנה מיוחדת שגורמת לה' נחת רוח – כריח נעים – מכך שנעשה רצונו. ^א ואם מן הצאן קרבנו, ולא מן הבקר – מן הפשיטים או מן העזים לעלה. צאן הוא שם כולל לכל מה שייקרא בלשון חכמים 'בהמה דקה', כלומר

מימין: עז משמאל: כבש ('כשב')

קרובים אל הלב בעבור מי שמעורב | הרחבות במעשה בתכלית, מזדהה עמו, מתלהב ממנו או אפילו מתמכר אליו. מעורבות מעין זו, שאותה חווה כל אדם באופנים שונים במהלך חייו, אמורה להתרחש בהקרבנו של קרבן. רק אז יחשב האדם כמקריב דבר שיש בו ריח ניחוח לה'.

זאם מן הצאן קרבנו... בין הקרבנות קיים דמיון רב, אך חזרתם המפורטת נובעת מן התוספות בדיניהם, ובמקרה זה – במקום השחיטה. קודם לכן נאמר שקרבן העולה נשחט לפני ה', כלומר אל מול פתח המשכן

הדם וזריקתו והוצאת האיברים הפנימיים, ועל כן יש להניח שהוא עלול להיראות לאנשים שונים מאוס – ולא רק לבני דורנו. עניינו של הקרבן מבוסס על כך שאדם מביא אותו מרצון ולשם רצונו. (ראו מנחות ע"א ורש"י שם). זהו הליך עמוק מאוד של הזדהות, שעל מנת שתהיה לו משמעות בעבור המקריב, נדרשת מעורבות נפשית פנימית ועמוקה, עד כדי חווייה אקסטטיית. בעקבות מעורבות כזאת עשויה הנפש לעבור תמורות דרמטיות, שבעקבותיהן אפילו דברים הנתפסים כבלתי אסתטיים או כדוחים וכמעוררי גועל, יוכלו להפוך

בעצמם רגל כזו, אבל בדרך כלל הולכתם | והעלאתם על המזבח של נתחי הבקר הייתה נעשית בשני כהנים או שלושה). אולי זהו פשר שינוי הניסוח בין עריכת האיברים בפדר, הכתובה בפס' ז בלשון רבים, ובין עריכתם בצאן הכתובה בפס' יב בלשון יחיד. (ראו בעלי התוספות ורמב"ן).

ריח ניחוח לה' אדם רגיל רחוק מלהתבסס מריחו של קרבן העולה. אין זה ריח של בשר צלוי – שעשוי להנעים לאנשים מסוימים, שהרי בשר העולה נחרך ונשרף לגמרי. סדר המעשים כולל גם את השחיטה, קבלת

רצות אותה לנתחיה | אחדים מחלקי הקרבן המנותח מבוארים בכתוב עצמו או מובנים ממנו, כגון הראש והכרעיים. במשנה מופיע פירוט גדול של אופן ניתוח הבהמה. (ראו משנה יומא זב, תמיד ד-ב-ג). החלקים היו צריכים להיות מכובדים וגדולים מספיק כך שאפשר יהיה להחזיק בהם, אבל לא גדולים מכדי שאפשר יהיה לשאת אותם. (ראו חולין יא ע"א). אחד הנתחים של קרבן בקר היה רגלו האחורית, וכאשר השור גדול – אין בכוחו של אדם אחד לשאתה. (עם זאת, בסוכה נב ע"ב מסופר על כהנים שהיו גיבורים באופן יוצא דופן, ויכלו לקחת

הַשָּׂבִים אוֹ מִן־הָעוֹזִים לְעֹלָה זָכָר תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ:
 וְשַׁחַט אֹתוֹ עַל יַרְךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לִפְנֵי יְהוָה וְזָרְקוּ
 בְּנֵי אֹהֶלן הַפְּהִינִים אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְנִתַּח
 אֹתוֹ לְנִתְחָיו וְאֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־פְּדָרוֹ וְעֶרְךְ הַפְּהִין
 אֲתָם עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל־הַמִּזְבֵּחַ:
 וְהִקְרִיב וְהִפְרַעִים יִרְחֹץ בַּמַּיִם וְהִקְרִיב הַפְּהִין אֶת־
 הַפֶּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה עֹלָה הוּא אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח
 לַיהוָה: ▶

וְאִם מִן־הָעוֹף עֹלָה קָרְבָנוֹ לַיהוָה וְהִקְרִיב מִן־
 הַתְּרִים אוֹ מִן־בְּנֵי הַיּוֹנָה אֶת־קָרְבָנוֹ: וְהִקְרִיבוּ הַפְּהִין
 אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וּמֶלֶק אֶת־רֹאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה

רש"י | מן השבים מן העוזים. הרי חלו שלשה מעוטין: פקט לחון ולחולה ולמזהם:

יא | על ירך המזבח. על עד המזבח: צפנה לפני ה'. וחיין עפון בקמה:

יד | מן העוף. ולא כל העוף, לפי שנימרו: "תמים זכר בבקר או נשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה". סוטה ג ע"ב; וראו רמב"ן על אתר.

הרחבות | ובקרבנו, ואילו כאן נזכר פרט נוסף, המלמד גם על המקרא הסתום שמקורם: בהמת עולה של בקר או של צאן אינה נשחטת בדיוק מול הפתח אלא בצפונה של חצר המשכן. גם לדורות השתמרה ההלכה שקרבנות מיוחדים, כגון העולה, קרבים רק בצד צפון של העזרה. (כך שנו בבית

מדרשו של רבי ישמעאל: "כל פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה". סוטה ג ע"ב; וראו רמב"ן על אתר.

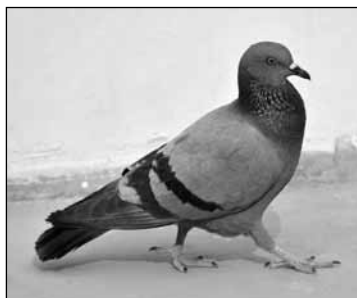
מן התרים או מן בני היונה' מן התורים מביאים עופות בוגרים, ואילו בני היונה

מדרשו של רבי ישמעאל: "כל פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה". סוטה ג ע"ב; וראו רמב"ן על אתר.

הבהמות הקטנות יותר, לעומת הבקר שייקרא 'בהמה גסה' – בהמות גדולות. זָכָר תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ. גם במקרה זה יש להקריב זכר ובלא מום. יִשַׁחַט אֹתוֹ עַל יַרְךְ, צד המזבח צפנה לפני ה'. וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶלן הַפְּהִינִים אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב, כמו שנאמר על דם הפר. 21. וְנִתַּח אֹתוֹ, את גוף הקרבן לניתחיו, וְאֶת־רֹאשׁוֹ, שנחתך לחוד וְאֶת פְּדָרוֹ, חלבו, שמפרידו משאר הבשר. וְעֶרְךְ הַפְּהִין אֲתָם, את הנתחים, את הראש ואת הפדר, עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ. 22. וְהִקְרִיב הַקָּרִיב, מעיו של בן הצאן, וְהִפְרַעִים יִרְחֹץ בַּמַּיִם לנקותם. וְהִקְרִיב הַפְּהִין אֶת הַפֶּל, את כל חלקי הקרבן, כולל הקרב והכרעיים, וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה. עֹלָה הוּא, אִשָּׁה, קרבן שנשרף, רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה.

מלבד קרבנות עולה מן הבקר ומן הצאן, יש אפשרות נוספת: 21. וְאִם מִן הָעוֹף עֹלָה קָרְבָנוֹ לַיהוָה, וְהִקְרִיב אֶחָד מִן הַתְּרִים, עופות בר, או מן בני צעירי היונה אֶת קָרְבָנוֹ. 22. וְהִקְרִיבוּ הַפְּהִין, את העוף כולו, אֶל הַמִּזְבֵּחַ, וּמֶלֶק, הכהן יתיו אֶת רֹאשׁוֹ. וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה, הראש יימלק ויופרד מן הגוף, ואז יוקטר על אש המזבח בנפרד מן הגוף, 22. אך קודם

מימין:
תור
משמאל:
יונה

הוא עוף נודד המצוי בארץ באביב ובקיץ, העולם קטן יותר מהיונה. מבנה גופו דק משל היונה, כנפיו קצרות יותר וזנבו ארוך. צבעו אפור או חום, ובצדי צווארו כתם ובו פסים שחורים ולבנים.

תור, יונה שני סוגי עופות במשפחת היוניים. גופה של היונה (באנגלית: pigeons, שם מדעי: Columba livia) מגושם, צווארה קצר וראשה עגול וקטן. התור (באנגלית: dove, שם מדעי: Streptopelia turtur)

זמלק את ראשו' לפי המסורת, הכהן מלק את ראש העוף מעורפו באמצעות ציפורן הבהן שלו. (ראו להלן ה'ח; זבחים סד-סה). פעולה זו שונה משחיטה – המתבצעת בחלקו הקדמי של הצוואר, אך הדבר אפשרי בעופות קטנים אלו.

המוקרבים הם גוזלים. (ראו חולין כב). זהו קרבן זול לאין ערוך מקרבן הצאן ובוודאי מקרבן הבקר. ערכם של גוזלי יונה הוא פחות – במיוחד בהתחשב בכך שהיונים מטילות ביצים כמעט בכל חודש, ואף התורים הם יצורי הפקר שצידתם אינה מרובה בהוצאות.

וּנְמִצָּה דָמוֹ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ: וְהִסִּיר אֶת־מִרְאָתוֹ
 בְּנִצְתָהּ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ אֶצְל הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה אֶל־
 מְקוֹם הַדֶּשֶׁן: וְשָׁפַע אֹתוֹ בְּכַנְפָיו לֹא יִבְדִּיל וְהִקְטִיר
 אֹתוֹ הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַה עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל־הָאֵשׁ
 עֲלֶיהָ הוּא אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְנָפֵשׁ ^א ^ב

לכן – וּנְמִצָּה דָמוֹ של העוף באמצעות לחיצתו,²³ על קיר הַמִּזְבֵּחַ. דמו | ביאור הממוצה של העוף לא ייזרק על המזבח מן הכלי או באצבע כמו דם הקרבנות האחרים. ואולם לכל קרבן מבעלי החיים משותף סדר המעשים הזה – מתחילה נותנים מדמו על המזבח, ורק לאחר מכן מקטירים את גופו. ^ט אולם קודם שיקטיר את העוף על המזבח – וְהִסִּיר אֶת מִרְאָתוֹ, הזפק שלו, החלק המורחב של הוושט הדומה לכיס, שבו המזון מאוחסן לפני שהוא עובר לקיבה, בְּנִצְתָהּ, עם הנוצות המקיפות את המוראה. הכהן חותך ועוקר את הזפק והנוצות מבחוץ וְהִשְׁלִיךְ אֹתָהּ, את המוראה המלוכלכת, שמלאה במזון מעוכל למחצה, אֶצְל הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה, לידו בצד מזרח אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן. שם נמצא חלק מהאפר שמורידים מעל המזבח.²⁴ ^י וְשָׁפַע אֹתוֹ בְּכַנְפָיו, אחרי שהוצא הזפק, יחלק הכהן את העוף בכנפיו, אך לֹא יִבְדִּיל. הוא מושך את שתי הכנפיים לכאן ולכאן בלא להפריד אותן לשני חלקים ממש. וְהִקְטִיר אֹתוֹ – את העוף הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַה עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ. עֲלֶיהָ הוּא, אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה'. אלו שלושת מיני קרבנות העולה – עולת הבקר, עולת הצאן ועולת העוף.

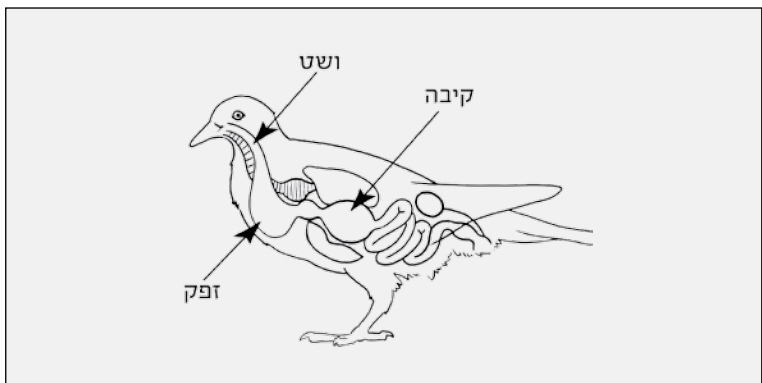
רש"י | לְשִׁימְנוֹ וְקוֹעָן: וּנְמִצָּה דָמוֹ. לְשׁוֹן "וּמִין חַפְסִים" (משלי ל, טז), "כִּי חַפְסֵי הַמֶּנֶן" (ישעיה טו, ז). כּוֹבֵשׁ בֵּית הַשְּׂחִיטָה עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהִדָּם מִתְמַצָּה וְיוֹרֵד: וּמִלֵּק וְהִקְטִיר וּנְמִצָּה. חֲפָשָׁר לֹמֵר כֵּן, מֵאַחַר שֶׁהוּא מִקְטִיר הוּא מוֹצֵה? חֲלָא, מֵהַ קִּטְרָה הֲרֵאשׁ פְּעֻמָּו וְהַגּוֹף פְּעֻמָּו חָף מְלִיקָה כֵּן וּפְשֻׁטוֹ שֶׁל מְקַרְחָ, מְסַרְס הוּא: "וּמִלֵּק וְהִקְטִיר", וְקִדָּם הַקְטָרָה "וּנְמִצָּה דָמוֹ" כְּבָר:

פסוק ט, וְעוֹף, שְׂמִזֹּן מִן הַזֶּזַל, נֶחֱמַר: "וְהִשְׁלִיךְ" אֵת הַמַּעֲשִׂים שֶׁחָכְלוּ מִן הַזֶּזַל: אֶצְל הַמִּזְבֵּחַ קִדְמָה. בְּמִזְכָּחוֹ שֶׁל כָּבֵשׁ: אֶל מְקוֹם הַדֶּשֶׁן. מִקוֹם שֶׁנִּתְּנוּ שָׁם תְּרִימֵת הַדֶּשֶׁן בְּכָל בֶּקָר וְדָשֵׁן מִזְבֵּחַ הַפְּעֻמִּי וְהַמְּנוּרָה, וְכֻלָּם נִבְלָעִים שָׁם בְּמִקְוֵן:

^י וְשָׁפַע. חֵינן שָׁפַע חֲלָא בִּיד, וְכֵן הוּא חוֹמֵר בְּשִׁמְשׁוֹן: "וְשָׁפַעוּהוּ בְּשִׁפְעוֹ" הַדִּי" (שופטים יז, י): עִם כְּנָפָיו, חֵינן צְרִיךְ לְמַרְטוֹ כְּנָפָיו נִצְתָה: בְּכַנְפָיו. נִצְתָה מִמֶּנָּה וְהִלָּח חֵינן לְךָ הַדְּיוּטָה שְׁמֵרִיחַ רִיחַ כְּנָפִים נִשְׁקָפִים וְחֵינן נִפְשָׁו קָצָה עָלָיו, וְלָמָּה חֵמֵר הַפְּתוּב יִקְרַב? כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ שָׁבַע וּמֵהֲדָר בְּקִרְבָּנוֹ שֶׁל עֵנִי: לֹא יִבְדִּיל. חֵינן מִפְּדָקוֹ לְגַמְרֵי לְשִׁתֵּי חֲתִיכוֹת, חֲלָא קוֹרְעוֹ מִגְּבוֹ. נֶחֱמַר בְּעוֹף 'רִיחַ נִיחֹחַ' וְנֶחֱמַר בְּהֵמָה 'רִיחַ נִיחֹחַ' (ועל פסוקים ט, ט, לומר לך, חֲדָד הַמְּקָה וְחֲדָד הַמְּמַעֲיֵט, וּבְלָבָד שֶׁיִּכְוֹן אֵת לְבָו לְשִׁמְסִים:

^{טז} מִרְאָתוֹ. מְקוֹם הַרְחִי, זֶה הַזְּפִיק: בְּנִצְתָהּ. עִם בְּנֵי מַעֲיָה וְנִצְתָה לְשׁוֹן דְּבַר הַפְּחֹזִים, כְּמוֹ: "כִּי נָגַזְס נְעוּ" (חזיקה ז, טו), וְזֶהוּ שֶׁתְּרַגְס חוֹנְקָלוֹס: "בְּחֹזְקָלִיָּה", וְזֶהוּ מִדְּרָשׁוֹ שֶׁל חֲבִיחַ יוֹסִי בֶּן חֲנָן, שֶׁאֵמֵר: נוֹטֵל אֵת הַקְּרָקָבָן עִמָּה, וּדְבוּתֵנוּ זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה חֵמֵר: קוֹדֵר סָבִיב הַזְּפִיק בְּסִפִּין כְּעֵין חֲרָפָה, וְנוֹטְלוֹ עִם הַנִּצְתָה שְׁעַל הַעוֹד. בְּעוֹלַת בְּהֵמָה שֶׁחֵינָה חוֹכְלַת חֲלָא בְּחֹסוֹ בְּעֵלִיָּה, נֶחֱמַר: "וְהִקְרַב וְהַפְּרָעִים יִרְחַן בְּמִים וְגו' וְהִקְטִיר" (לעיל

מערכת העיכול בעוף ('והסיר את מראתו')

כִּי־תִקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לַיהוָה סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבִנְיָהּ: וְהִבִּיאָהּ אֵלֶיךָ בְּנֵי אֹהֲרָן הַכֹּהֲנִים וְקִמְצוּ מִשֶּׁם מְלֵא קִמְצוֹ מִסֹּלֶתָהּ וּמִשֶּׁמֶן עַל כָּל־לִבְנֵתָהּ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אִזְכָּרְתָּהּ הַמִּזְבֵּחַ אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְהַנּוֹתְרֹתָּהּ

רש"י | פרק ב

א וַיִּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב. לֹא נִחְמַר 'נִפֵּשׁ' בְּכָל קִרְבָּנוֹת נִדְבָה חֵלֶב מִנְחָה. מִי דָרְכוּ לְהַתְנַדֵּב מִנְחָה? עַנּוּ חֹמֶר הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא: מַעֲלָה חָנּוּ עָלָיו בְּחֵלְבֵי הַקְרִיב נִפְשׁוֹ: סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ. הַחֹמֶר: 'הַכִּי עָלֶי מִנְחָה' סֵתָם, מִגִּיחַ מִנְחַת סֹלֶת שֶׁהוּא הִדְחָשׁוּנָה שֶׁמִּנְחָנוֹת, וְנִקְמַעַת כֶּשֶׁהוּא סֹלֶת כְּמוֹ שֶׁמֶשְׁכֶּשֶׁ בְּעַנְיָן. לְכִי שֶׁנִּחְמַדוּ בְּחֵן חֲמָשָׁה מִיַּעַן מִנְחָוִת וְכָלֶן בְּחִזּוֹת חֲפוּיוֹת קִדְּשׁ קִמְיָה חוּץ מִזֶּה, לְכִי קְרוּיָה מִנְחַת סֹלֶת: סֹלֶת. חֵין 'סֹלֶת' חֵלֶב מִן הַחֲטָיִין, שֶׁנִּחְמַד: "סֹלֶת חֲטָיִים" (שְׁמוֹת כטו, כז) וְחֵין מִנְחָה פְּחוּתָה מִנְחָוִת, שֶׁנִּחְמַד: "וְנִשְׂרֹן סֹלֶת... לְמִנְחָה" (ויקרא יח כז) עֲשָׂרוֹן לְכָל מִנְחָה: וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן. עַל כֶּלֶב: וְנָתַן עָלֶיהָ לְבִנְיָהּ. עַל מִקְרָעָהּ, מִיַּעַן קִמְצוֹ לְבִנְיָהּ עָלֶיהָ לְעַד חֵחֵד. וְמִה רְחִיט לֹמֶד בְּךָ? שֶׁחֵין רְפוּי חֵחֵד רְפוּי בְּתוֹרָה חֵלֶב לְמַעַן. דָּבָר חֵחֵד, שֶׁמֶן עַל כֶּלֶב מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִבְלָל עִמָּה וְנִקְמַן עִמָּה, כְּמוֹ שֶׁנִּחְמַד: "מִסֹּלֶתָהּ וּמִשֶּׁמֶן" (פסוק ג) וְלִבְנֵיהָ עַל מִקְרָעָהּ, שֶׁחֵינָה נִבְלָלַת עִמָּה וְלֹא נִקְמַעַת עִמָּה, שֶׁנִּחְמַד: "עַל

כָּל לִבְנֵתָהּ", שֶׁלְחֵחֵד שֶׁקִּמְצוּ מִלֶּקֶט חֵת הַלְבֹנָה כֶּלֶב מַעֲלָהּ וּמִקְרָעָהּ: וַיִּצַק, וְנָתַן, וְהִבִּיאָהּ. מִלְמַד שֶׁיִּצְעֵקָה וְכִלְיָה כֶּשֶׁרִים בְּזָר:

ב הַכֹּהֲנִים וְקִמְצוּ. מִקְמִיעָה וְחֵילֶךְ מַעֲטָה כֶּהֱנִיָּה: וְקִמְצוּ מִשֶּׁם. מִמְּקוֹם שֶׁרָגְלֵי הַזָּר עוֹמְדוֹת, לְלַמֶּדֶךְ שֶׁהַקְמִיעָה כֶּשֶׁרֶה בְּכָל מִקְוֶה בְּעוֹרָה, חֵף בְּחֵחֵת עֲשָׂרָה חֵמָה שֶׁל מִקְוֶה דְרִיסֵת רָגְלֵי יִשְׂרָאֵל: מְלֵא קִמְצוֹ. יְכוֹל מִבְּדָן, מִבְּדָן וַיִּנְחַל לְכָל זָר? תְּלַמּוּד לֹמֶד בְּמִקְוֶה חֵחֵד: וְהַרְיִס מִמְּנֵוּ בְּקִמְצוֹ" (להלן ג, ח) לֹא יִהְיֶה כֶּשֶׁר חֵלֶב מִה שֶׁבְּתוֹךְ הַקִּמְצוֹ. חֵי "בְּקִמְצוֹ", יְכוֹל חֵסֶר? תְּלַמּוּד לֹמֶד: "מִלֵּחַ". חֵי כִי־עַד? חוֹפֶה שֶׁלֶשׁ חֲצֵבְעוֹתָיו עַל פֶּס יָדוֹ, וְזֶהוּ "קִמְצוֹ" בְּמִשְׁמַע לְשׁוֹן הַעֲבָדִית: עַל כָּל לִבְנֵתָהּ. לְבַד כָּל הַלְבֹנָה יִהְיֶה הַקִּמְצוֹ מִלֵּחַ: לְבִנְיָהּ וְהַקְטִיר. חֵף הַלְבֹנָה בְּהַקְטָרָה: מְלֵא קִמְצוֹ מִסֹּלֶתָהּ וּמִשֶּׁמֶן. חֵי חֵס קִמְצוֹ וְעַלָּה בְּיָדוֹ גִּרְעֵר מִלֵּחַ חֵי קִרְט לְבִנְיָהּ פְּסוּלָה: אִזְכָּרְתָּהּ. הַקִּמְצוֹ הַעוֹלָה לְבִנְיָהּ הוּא וְכָרוֹן הַמִּנְחָה, שֶׁכֵּן נִזְכָּר בְּעֵלְיָה לְטוֹבָה וְלִנְחֵת רֵיחַ:

קרבן מנחה

פרק ב

לאחר שהעניין הקודם עסק בקרבן העולה ובבעלי החיים השונים שמהם מביאים אותו, יידון כאן קרבן מנחה הבא מן הצומח, שאין בו שום מרכיב מן החי.

פירוש המלה 'מנחה' הוא מתנה. באופן כללי קרבן מנחה ניתן להבעת הכרתו של הנותן בטובתו של המקבל או באדנותו עליו. המנחה יכולה לבוא בנדבה, אך יש גם מנחות שהן חובת הציבור או היחיד. קרבן זה שונה מן העולה לא רק מבחינת מינו ודרך עשייתו; גם אופן עבודתו דומה הרבה יותר לקרבן זבח השלמים, שיבוא אחריו.

אמנם פרטים מסוימים בנוגע למנחה לא ייאמרו עדיין בעניין זה, אבל עיקרי דיניה, אופן עשייתה וסוגיה השונים – כל אלה נזכרים כאן.

פרק ב א וּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב קָרְבַּן מִנְחָה לַיהוָה – סֹלֶת יִהְיֶה קָרְבָּנוֹ. וַיִּצַק עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְנָתַן עָלֶיהָ לְבִנְיָהּ. ב וְהִבִּיאָהּ אֵל בְּנֵי אֹהֲרָן הַכֹּהֲנִים, וְקִמְצוּ מִשֶּׁם מְלֵא קִמְצוֹ. ה הַכֹּהֵן לֹקַח הֵן מִסֹּלֶתָהּ וְהֵן מִשֶּׁמֶן שֶׁל הַמִּנְחָה. מְכִיוּן שֶׁהֵם מְעוֹרְבִים יַחַד, וְהַשֶּׁמֶן נִסְפָּג בְּסוּלֶת, ²⁵ הוּא יְכוֹל לְהִיּוֹת מוּחָזַק בִּיד. ע, עַל כָּל לִבְנֵתָהּ, מִלְבַּד הַסּוּלֶת וְהַשֶּׁמֶן שֶׁבְתוֹךְ קוּמְצוֹ, הוּא מִלְקָט גַּם אֶת הַלְבֹנָה שֶׁנִּתְנָה עַל הַמִּנְחָה – ²⁶ וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אִזְכָּרְתָּהּ, חֵלֶק הַמִּנְחָה שֶׁבָא לְזִיכְרוֹן לַפָּנִי ה', מְלוּא קוּמֵץ סוּלֶת וְכֵל הַלְבֹנָה שֶׁעוֹלִים הַמִּזְבֵּחַ, הַאִזְכָּרָה הִיא אִשָּׁה, חֵלֶק הַנִּשְׂרָף בְּאֵשׁ, רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה. ד וְהַנּוֹתְרֹתָּהּ מִן הַמִּנְחָה, כֵּל שֶׁאֵר חֵלְקֵי הַמִּנְחָה שֶׁלֹּא

גרגרי שרף הלבונה

לְבִנְיָה כְּנֵרָה עַל שֶׁם הַגְּרִגִּירִים הַלְבֵנְבָנִים – צֶהֱבָהִים הַמוֹפְקִים מִשְׂרָף עֲצֵי הַלְבֹנָה שֶׁמִּשְׁפַּחַת הַבְּשִׁמְיִים (שֶׁם מְדַעִי: Boswellia). הַעֲצִים גְּדֹלִים בְּסוּמְלִיָּה, אִתּוֹפִיָּה וְדָרוֹם חֲצִי-הָאֵרֶב. הַשְּׂרָף הַעוֹלָם הַנּוֹזֵל מִטְּפֹטֶף אֵל כְּלֵי אִיסוּף לְאַחַר שֶׁחוֹרְצִים אֶת קְלִיפַת הָעֵץ, וְהוּא מִתְקַשֶּׁה וּמִתְגַּבֵּשׁ לְגִרְגִירִים.

אִתּוֹפִיָּה וְדָרוֹם חֲצִי-הָאֵרֶב. הַשְּׂרָף הַעוֹלָם הַנּוֹזֵל מִטְּפֹטֶף אֵל כְּלֵי אִיסוּף לְאַחַר שֶׁחוֹרְצִים אֶת קְלִיפַת הָעֵץ, וְהוּא מִתְקַשֶּׁה וּמִתְגַּבֵּשׁ לְגִרְגִירִים.

סֹלֶת אַחֲרֵי טְחוּיָת חֵיטָה בְּרַחֲמֵים שֶׁל יָד נִשְׂאָרִים חֵלְקֵי גְרִגִירִים עֵבִים וְקִשִּׁים שֶׁלֹּא נִטְחָנוּ לְגַמְרֵי. הַפִּירוּרִים הַדְּקִים הַטְחוּיִים הֵם הַקֶּמַח, וְאֵילּוּ הַחֵלְקִים הַעֵבִים יוֹתֵר הֵם מְרֻכָּז גְרַעִין הַחֵיטָה, וְהֵם הַנְּקֻרָאִים סוּלֶת, הַנַּחֲשָׁבֶת לְחֵלֶק הַטְעִים וְהַחֲשׁוּב יוֹתֵר שֶׁל הַחֵיטָה. מֵרָאה הַסּוּלֶת דּוּמָה לְמָה שֶׁנְּקֻרָא כִּיּוֹם 'קוּסְקוּס'.

וְקִמְצוּ מִשֶּׁם מְלֵא קִמְצוֹ לְפִי מִסוּרַת הַהֲלָכָה, הַקּוּמֵץ אֵינּוּ מְלוּא מִלּוּא תְּכוּלָתָהּ שֶׁל כֶּף יָד קְמוּצָה אֵלֹא רַק מִה שֶׁנִּכְנַס בְּתוֹךְ שְׁלוֹשׁ הָאֲצְבָעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת כִּאֲשֶׁר הֵן כְּפוּפוֹת וּמְגִיעוֹת לְכַף הַיָּד. שְׁתֵּי הָאֲצְבָעוֹת הָאֲחֵרוֹת מִשְׁמָשׁוֹת כְּדִי לְסַלֵּק אֶת הָעוֹדְפִים, וְמִה שֶׁנִּשְׂאָר בְּפָנִים הוּא הַקּוּמֵץ (מִנְחוֹת י"א ע"א).

מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים מֵאִשֵּׁי יְהוָה:
 וְכִי תִקְרַב קָרְבַּן מִנְחָה מֵאַפֶּה ד
 תִּנּוֹר סֹלֶת חֲלֹת מִצֵּת בְּלוֹלֹת בְּשֶׁמֶן וּרְקִיקֵי מִצּוֹת
 מִשְׁחִים בְּשֶׁמֶן: וְאִם־מִנְחָה עַל־הַמִּחְבֵּת ה
 קָרְבַּנְךָ סֹלֶת בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן מִצֵּה תִהְיֶה: פְּתוֹת אֹתָהּ ו
 פְּתִים וַיִּצְקֶת עָלֶיהָ שֶׁמֶן מִנְחָה הוּא: וְאִם־ ז
 מִנְחַת מִרְחֶשֶׁת קָרְבַּנְךָ סֹלֶת בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה: וְהִבֵּאתָ ח
 אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֲלֶה לִיהוָה וְהִקְרִיבָהּ
 אֶל־הַכֹּהֵן וְהִגִּישָׁה אֶל־הַמִּזְבֵּחַ: וְהָרִים הַכֹּהֵן מִן־ ט

שלישי

רש"י ג | לַאֲהֲרֹן וּלְבָנָיו. פֶּהָן גְּדוֹל נוֹטֵל חֶלֶק פְּרִאֵשׁ שֶׁלֹּא בְּמַחְלָקָת, וְהַקְדִּיּוֹט בְּמַחְלָקָת: קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים. הַיֵּחַ לָהֶם "מֵאִשֵּׁי ה'" - חֵיִן לָהֶם חֶלֶק פֶּה חֶלֶק לְאַחַד מִתְּנֵיִת הָאִשִּׁים:
 ד | וְכִי תִקְרַב וְגו'. שְׁאֵמֶר: 'הִרְי עָלֵי מִנְחַת מֵאִפֶּה תִנּוֹר, וְלִמַּד הַפְּתוּב שֶׁיֵּבִיא חוֹ חֲלֹת חוֹ רְקִיקֵי. הַחֲלֹת בְּלוֹלֹת וְהִקְרִיבִין מִשְׁחֵי. וְנִחְלָקוּ רִבּוּתֵנוּ בְּמִשְׁחֵי. וְשֶׁ אֲזִמְרִים: מוֹשָׁחֵן וְחוֹזֵר וּמוֹשָׁחֵן עַד שֶׁפֶּלֶה כָּל הַשֶּׁמֶן שֶׁפֶּלֶה, שֶׁכָּל הַמִּנְחוֹת טַעוּנוֹת לֵב שֶׁמֶן וְשֶׁ אֲזִמְרִים: מוֹשָׁחֵן כְּמִין כִּי וְאֶחָד הַשֶּׁמֶן נִחְכַּל כִּפְּנֵי עֲגָמוֹ לְכַהֵנִים. מִה תִּלְמוּד לֹמֵר "בְּשֶׁמֶן" "בְּשֶׁמֶן" שְׁתֵּי פְּעָמִים? לְהַכְשִׁיר שֶׁמֶן שֶׁנִּי וְשֶׁלִּישֵׁי הַיִּזְעָח מִן הַיִּזְעָח, וְחֵיִן עֲרִיךְ שֶׁמֶן רַחֲשׁוֹן חֶלֶק לְמַנְדָּה, שְׁאֵמֶר בּו: "וְיָ" (שְׁמֹת כו, כז). וְשֶׁנִּי בְּמִנְחוֹת (דף ע"ו ע"א): כָּל הַמִּנְחוֹת הַחֲפִיּוֹת לִפְנֵי קִמְיָתָן וְנִקְמָצוֹת עַל יְדֵי פְּתִיתָהּ, כִּלְּוֹן פְּחוֹת נֶגֶשׁ נֶגֶשׁ חֲלֹת, וְהִאֲמִיר פֶּה 'רְקִיקֵי' בְּהָה נֶגֶשׁ רְקִיקֵי:
 ה | וְאִם מִנְחָה עַל הַמִּחְבֵּת. שְׁאֵמֶר: 'הִרְי עָלֵי מִנְחַת מִחְבֵּת מִחְבֵּת'. וְכִלִּי הַיֵּחַ שֶׁהִיָּה בְּמִקְדָּשׁ שְׁאֵפִינֵן כּו מִנְחָה עַל הַחֹרֵן וְהִגִּישָׁה. הַכֹּהֵן: אֶל הַמִּזְבֵּחַ. מִצֵּה לְקַרְן דְּרוֹמִית מִעֲרֵבִית שֶׁל מִזְבֵּחַ:

נכללו במנה הקטנה שנשרפה על המזבח, ניתנים לַאֲהֲרֹן וּלְבָנָיו, והיא קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים מֵאִשֵּׁי ה'. אף על פי שקרבן זה איננו עולה כולו באש כקרבן עולה, והכהנים אוכלים את חלקו הגדול, הוא קרבן חשוב ונקרא 'קודש קודשים' כדרגת קדושת העולה.

מלבד האפשרות הראשונה, שבה בוללים סולת ושמן יחד לעיסה, יש אפשרות נוספת: ד | וְכִי תִקְרַב בַּנְדָּבָה קָרְבַּן מִנְחָה מֵאַפֶּה תִנּוֹר, גם היא כקודמתה תוכן מסלֵת חיטים, 27 אפוייה חֲלֹת, כיכרות מִצֵּת, שאינן חמץ בְּלוֹלֹת בְּשֶׁמֶן, ולחלופין אפשר להביאה רְקִיקֵי מִצּוֹת, מאפים דקים ושטוחים יותר, מִשְׁחִים מרוחים 28 בְּשֶׁמֶן.

ואפשרות אחרת: ה | וְאִם מִנְחָה מִטוּגַגְת עַל הַמִּחְבֵּת, כלי שטוח שמטגנים עליו בשמן, 29 קָרְבַּנְךָ, גם היא תיעשה מסלֵת בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן, ואף היא מִצֵּה תִהְיֶה ולא חמץ. ו פְּתוֹת, חתוך אֹתָהּ פְּתִים, לחתיכות קטנות. וַיִּצְקֶת עָלֶיהָ שֶׁמֶן פעם נוספת 30 מִנְחָה הוּא, וכך דרכן של מנחות. 31

ז | וְאִם מִנְחַת מִרְחֶשֶׁת. מנחה המטוגנת טיגון עמוק תבחר לקָרְבַּנְךָ - סֹלֶת בְּשֶׁמֶן תַּעֲשֶׂה אף היא.

ח | וְהִבֵּאתָ אֶת הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מֵאֲלֶה לָה'. מנחת הסולת הבלולה, מאפה התנור, מנחת המחבת או המרחשת - בכלם נעשים אותם המעשים: 32 וְהִקְרִיבָהּ המביא את המנחה אֶל הַכֹּהֵן, וְהִגִּישָׁה הכהן אֶל הַמִּזְבֵּחַ. כחלק מהטקס יגיש הכהן את המנחה כולה אל המזבח בתוך הכלי. ט | וְהָרִים הַכֹּהֵן מִן הַמִּנְחָה אֶת אֲזִמְרָתָהּ, הקומץ והלבונה,

מִרְחֶשֶׁת כלי טיגון עמוק, שנקרא כך כנראה מתוך הזיקה לפועל 'מִרְחֶשֶׁת' - מדברת, לוחשת. בכלים כאלה נדמה כאילו השמן לוחש ומרחש. (ראו | הרחבות משנה מנחות ה,ח; רש"י וראב"ע ע על אתר).

הַמִּנְחָה אֶת־אִזְפָּרְתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה אִשָּׁה רֵיחַ
 נִיחֹחַ לַיהוָה: וְהִנּוֹתָרְתָּ מִן־הַמִּנְחָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו
 קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים מֵאִשֵּׁי יְהוָה: כָּל־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ
 לַיהוָה לֹא תַעֲשֶׂה חֶמֶץ בִּי כָל־שָׂאֹר וְכָל־דָּבָשׁ לֹא־
 תִּקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אִשָּׁה לַיהוָה: קֶרֶבֶן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ
 אֹתָם לַיהוָה וְאֶל־הַמִּזְבֵּחַ לֹא־יָעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ:
 וְכָל־קֶרֶבֶן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלֶח תִּמְלַח וְלֹא תִשָּׁבֵית מֶלֶח
 בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל־קֶרֶבֶן תִּקְרִיב
 מֶלֶח: וְאִם־תִּקְרִיב מִנְחָת בַּפּוּרִים לַיהוָה

רש"י ט | אֶת־אִזְפָּרְתָהּ. הִיא הַקֶּמֶן:

מֵשֶׁשֶׁת יָמֵי פְרָחֵשֶׁת, שֶׁהִקְטִיחוּ הַמַּיִם
 הַתַּחְתּוֹנִים לְקֶרֶב בַּמִּזְבֵּחַ בַּמֶּלֶח, וְנִסְוֶךְ
 הַמַּיִם פָּחַג: עַל כֵּן קֶרֶבֶן. עַל עוֹלֹת
 פְּהֵמָה וְעוֹף וְחִמּוּדֵי כָּל הַקֹּדָשִׁים כְּלָן:

יא | וְכָל־דָּבָשׁ. כָּל מִתְנַקֶּת פְּרֵי קְרוֹיָה
 דָּבָשׁ:

יד | וְאִם תִּקְרִיב. הַי "חֹס" מֵשֶׁמֶשׁ פֶּלֶאָן
 'כִּי, שֶׁהַי חֹן זֶה לְשׂוֹת, שֶׁהַי בְּמִנְחַת
 הָעֶמֶר הַפְּתוּב מִדָּבָה, שֶׁהִיא חוֹבָה. וְכֵן:
 "וְחֹס יִהְיֶה הַיֵּבֶל" וְגו' (מַדְבָּר לו' ז): מִנְחַת
 בַּפּוּרִים. בְּמִנְחַת הָעֶמֶר הַפְּתוּב מִדָּבָה,
 שֶׁהִיא בָּחָה חֲכִיב, פְּשָׁעַת פְּשׁוּל הַתְּבוּאָה,
 וּמִן הַשְּׁעוּרִים הִיא בָּחָה, וְנֶאֱמַר כָּאן:
 "חֲכִיב" וְנֶאֱמַר לְהֵלֶן: "כִּי הִשְׁעָרָה חֲכִיב"

יב | קֶרֶבֶן רֵאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם. מִה יֵשׁ
 לָךְ לְהֵבִיא מִן הַשְּׂאֹר וּמִן הַדָּבָשׁ? "קֶרֶבֶן
 רֵאשִׁית", שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שֶׁל עֲנַקֶּת הַפָּאִים
 מִן הַשְּׂאֹר, שְׁנַאֲמַר: "חֶמֶץ תִּתְּפִינֶה" (ויקרא
 כג, יז), וּבַפּוּרִים מִן הַדָּבָשׁ, כִּמּוֹ בַּפּוּרֵי
 תִּתְּפִינֶה וְתִמְרִים:

יג | מֶלֶח בְּרִית. שֶׁהַבְּרִית פְּרוּתָה לְמֶלֶח

וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה, אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַה'. י וְהִנּוֹתָרְתָּ מִן הַמִּנְחָה תִּינָתֵן | בִּיאֹר
 לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו, וְהִיא נִחְשֶׁבֶת לְקֹדֶשׁ קֳדָשִׁים הַנִּיתֵן מֵאִשֵּׁי ה', אֵף עַל פִּי
 שְׂאִינָה עוֹלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲלֵא נֹאכֶלֶת עַל יְדֵי הַכַּהֲנִים.

יא | כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַה' - לֹא תַעֲשֶׂה חֶמֶץ. בְּכֻלּוֹ שֶׁל דָּבָר,
 אֲסוּר לַעֲשׂוֹת אֶת הַמִּנְחָה מִחֶמֶץ. יִתֵּר עַל כֵּן - כִּי כָּל שָׂאֹר, בְּצֵק
 חֶמֶץ וְכָל דָּבָשׁ, הַנּוֹזֵל הַמִּתּוֹק הַזֶּה מִפְּרוֹת שׁוֹנִים,³³ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ
 קֶרֶבֶן אִשָּׁה לַה'.

כאן מעיר הכתוב כי לפעמים יש להקריב שאור ודבש: יב קֶרֶבֶן
 רֵאשִׁית, קֶרֶבֶן הַבִּיכּוּרִים תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַה'. לַחֵם הַבִּיכּוּרִים הִיא עֲשׂוּי
 חֶמֶץ,³⁴ וְגַם בְּבִיכּוּרִים עֲצָמָם, שֶׁהוּגְשׁוּ אֶל הַמִּזְבֵּחַ, הוּבֵא הַדָּבָשׁ
 בְּצוּרֹת פְּרוֹת שֶׁלֹּא הוּבֵאוּ לְמִקְדָּשׁ בְּדֶרֶךְ כָּלֵל.³⁵ מִנְחוֹת אֵלוֹ הוּגְשׁוּ
 אֶל הַמִּזְבֵּחַ, וְאוֹלָם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יָעֲלוּ לְרֵיחַ נִיחֹחַ, לֹא נִשְׂרְפוּ עֲלָיו.

כלל נוסף: יג | וְכָל קֶרֶבֶן מִנְחָתְךָ שֶׁאתָּה מְבִיא לְמִקְדָּשׁ - בַּמֶּלֶח תִּמְלַח.
 אֵין לְהֵבִיא קֶרֶבֶן מִנְחָה בְּלִי מֶלֶח. וְלֹא תִשָּׁבֵית, תִּבְטֵל מֶלֶח בְּרִית
 אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ. נוֹסֵף עַל כֵּן - עַל כָּל קֶרֶבֶן תִּקְרִיב מֶלֶח, וְלֹא עַל
 הַמִּנְחוֹת בְּלִבְד.

יד | וְאִם, כֹּאשֶׁר תִּקְרִיב מִנְחָת בַּפּוּרִים לַה'. לְפִי פִירוּשׁ חַכְמִים זֹהוּ מִנְחַת
 הָעוֹמֵר - הַמְּבֹאֲרֶת בְּמִקּוֹם אַחֵר,³⁶ הַמּוּבֵאת רֵאשׁוֹנָה מִן הַתְּבוּאָה

גם בין בני אדם, השתמשו בדברים | הרחבות
 המסמלים התמדה וקיום, כמו לחם
 ומלח.
 הקרבנות העולים על המזבח באים
 מכל חלקי המציאות הפיזית הפשוטים
 והמורכבים: מן הדומם - המלח, מן
 הצומח - המנחה, ומן החי - הבהמות
 והעופות. והמלח, שהוא הפשוט מכולם,
 נמצא בכל הקרבנות. (ראו רש"י ורמב"ן
 פס' יג).

מזון ובשימורו, בחיטוי ורפואה - מחד
 גיסא, וכחומר המשמש ייבוש והשבתת
 פוריות אדמה - מאידך גיסא, הפך אותו
 כסמל להתמדה, נצחיות וטיהור, ועל כן
 נעשה בו שימוש בברית. מי שאכל מלחמו
 וממלחו של אדם אחר, הרי הוא נחשב
 כמקורב אליו. (ראו עוד בראשית לא,נד;
 במדבר יח,יט; דברי הימים ב' יג,ה).
 המלח נחשב סימן של ברית עולם.
 כשרצו ליצור קשר או לכרות ברית,

בסיסית שאין בה חומרים נוספים; לא
 שאור - המשנה את המרקם, ולא דבש -
 המוסיף לה טעם.

מֶלֶח בְּרִית' בְּבִרְיֹתוֹת בְּעוֹלָם הַעֲתִיק
 הַשְּׂתַמְשׁוֹ בְּדַבְרִים הַמְּסַמְּלִים הַתְּמִידָה
 וְקִיּוֹם, אוּ דַבְרִים שֶׁמְסַמְּלִים אֶת גּוּרְלוֹ
 הַשְּׁלִילִי שֶׁל מִי שִׁיפֵּר אֶת הַבְּרִית, כְּגוֹן
 שְׁחִיטַת בְּעֵלֵי חַיִּים וְהַתְּכַת שְׁעוּוָה. תְּכוּנוֹת
 הַמֶּלֶח וְחִשְׁבוֹתוֹ כְּמוֹצֵר בְּסִיסֵי הַבְּכֻשֶׁת

הרחבות | כֹּל שָׂאֹר וְכָל־דָּבָשׁ לֹא־תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ הַאִיסוּר
 עַל הַקְּרִבַת הַחֶמֶץ קְשׁוּר גַּם לְאִיסוּרוֹ
 בַּפֶּסַח. הַחֶמֶץ נִתְּפַס כְּתוֹסַפַת מְלֵאכּוֹתִית,
 וְאֵילוֹ הַלֶּחֶם הַבְּסִיסִי הוּא מִצֵּה נְטוּלַת כָּל
 תוֹסַפּוֹת. כֶּשֶׁם שֶׁבְּגַדֵי הַכַּהֲנִים - לְמִרוֹת
 הַיּוֹתֵם עֲשׂוּיִים לְכַבּוֹד וְלִהְדֵּר - הֵם בְּגָדִים
 פְּשׁוּטִים הַעֲשׂוּיִים מִחּוּמָרִים פְּשׁוּטִים,
 כֵּן כָּל מִה שֶׁנַּעֲשֶׂה בַּמִּזְבֵּחַ - וְגַם מִבְּנֵה
 הַמִּזְבֵּחַ עֲצָמוֹ (רֵאוּ שְׁמוֹת כ,כא) - נוֹשֵׂא
 אוֹפֵי פְשׁוּט וְרֵאוּשׁוּנֵי. הַמִּנְחָה הִיא תְּעֻרֹבַת

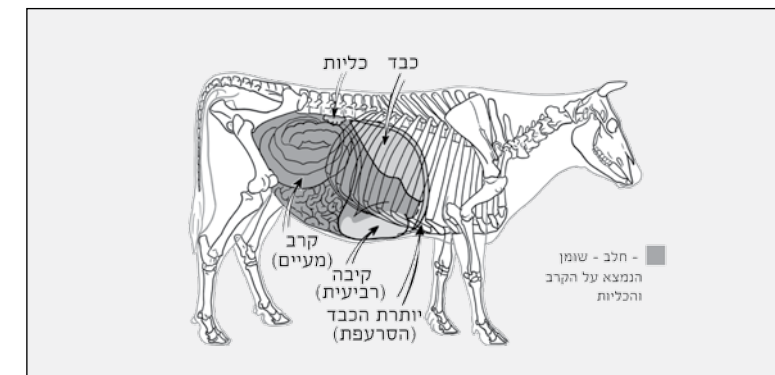

אָבִיב קָלוֹי בַּאֲשׁ גֵּרֶשׁ פְּרָמְל תִּקְרִיב אֶת מִנְחַת
 בְּפוּרִיךָ: וְנָתַתְּ עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְשִׁמְתָהּ עָלֶיהָ לְבִנְהָ מִנְחָה
 הוּא: וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת־אֲזִכְרֹתָהּ מִגֵּרֶשֶׁהּ וּמִשֶּׁמֶנָּה
 עַל־כָּל־לִבְנֹתֶיהָ אִשָּׁה לַיהוָה:

רביעי

וְאִם־זָבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ אִם מִן־הַבְּקָר הוּא מִקְרִיב
 אִם־זָכָר אִם־נְקֵבָה תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ לִפְנֵי יְהוָה: וְסַמְךָ
 יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחֲטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ
 בְּנֵי אֹהֶל־הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:
 וְהִקְרִיב מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֶלֶב:

רש"י (שמות ט, לח): קָלוֹי בַּאֲשׁ. שְׁמֵיפֶשֶׁן חוֹתְהָ
 עַל הָאוֹר בְּחֻבּוֹב עַל קַלְחִים, שְׁחֻלְבֵי
 כֵּן חֵינֶה נִטְחַנְת פְּרִיחִים, לְפִי שֶׁהָיָה
 לְחָה: גֵּרֶשׁ פְּרָמְל. גְּרוּסָה פְּעוּדָה לְחָה:
 גֵּרֶשׁ. לְשׁוֹן שְׂבִירָה וְטָחִינָה גְּסָה פְּרִיחִים
 עַל גְּרוּסוֹת, כְּמוֹ: "וַיִּגְדַּס פְּחָקָן" (חִיכָה ג'
 טז) וְכֵן: "צִדְקָה נִפְשִׁי" (תהלים קיט, כ): פְּרָמְל.
 פְּעוּד הַכֹּר מֵלֶחַל, שֶׁהִתְבּוֹחָה לְחָה וּמֵלֶחַח

חלבי הבקר המוקטרים

החדשה, מהשעורים. אופן עשייתה הוא אָבִיב, מצב התבואה בשלבי | ביאור צמיחה, לפני גמור הבשלתה³⁷ קָלוֹי בַּאֲשׁ, גֵּרֶשׁ, גרגרים הגרוסים בגריסת פְּרָמְל – גרגרים רכים שעדיין לא התייבשו והצטמקו. כך תִּקְרִיב אֶת מִנְחַת בְּפוּרִיךָ. ^{טו} וְנָתַתְּ גַם עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְשִׁמְתָהּ עָלֶיהָ לְבִנְהָ – מִנְחָה הוּא, וכך דרכה של מנחה. ³⁸ ^{טז} וְהִקְטִיר הַכֹּהֵן אֶת אֲזִכְרֹתָהּ מִגֵּרֶשֶׁהּ, מגרגריה הגרוסים וּמִשֶּׁמֶנָּה עַל, עם כָּל לִבְנֹתֶיהָ, אלו יהיו אִשָּׁה לַיהוָה.³⁹

קרבן זבח שלמים

פרק ג

זבח השלמים, שכבר נזכר מעט בספר שמות⁴⁰ גם הוא על פי רוב קרבן מתנה. עם זאת, שלא כמו העולה, שהיא קרבן של נתינה ומסירות גמורה, ובשונה מן המנחה, שחלק ממנה עולה למזבח וחלק אוכל הכהן, כמתנה שנתן לו ה' מאשו, בזבח השלמים הכול משתתפים – חלק מסוים ממנו עולה למזבח, חלק אחר ניתן לכהנים וחלק גדול נשאר אצל הבעלים.⁴¹ בסעודה הקדושה שהבעלים עורכים כרוכה חוויה שונה מזו המתעוררת בהבאת קרבנות העולה והמנחה. גם שמו של קרבן השלמים מורה על שלמות, על אוירת השלום וההרמוניה הנלווית לקרבן זה.⁴² אולי גם הכינוי 'זבח' המיוחד לשלמים (ולקרבן פסח) בא על שם הסעודה החגיגית המאפיינת קרבן זה.⁴³

אל דיניו של זבח השלמים נספח גם האיסור הכללי לאכול חלב ודם בכל הקשר שהוא. כיוון שרק חלק מקרבן שלמים מובא אל ה' – וחלק זה כולל תמיד את החלב הנשרף ואת הדם המוזה על המזבח, חלפה ודמה של כל בהמה נאסרים באכילת אדם.

פרק ג א וְאִם זָבַח שְׁלָמִים קָרְבָּנוֹ, אִם מִן־הַבְּקָר הוּא מִקְרִיב אֶת הַקָּרְבָּן, אִם, בֵּין זָכָר אִם, בֵּין נְקֵבָה – תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ לִפְנֵי ה'. זבח השלמים מוגבל פחות מאשר קרבן העולה שהוא רק זכר, ואולם עדיין נשאר הדרישה, הקיימת בכל הקרבנות, שלא יהיו בו מומים. ^ב וְסַמְךָ הַמְּקָרִיב אֶת יָדוֹ עַל־רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ, לביטוי הזדהותו עם הקרבן והעברת עצמו אל הקרבן שהוא מביא. וְשָׁחֲטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד, בחצר המשכן, ומאוחר יותר – בעזרה הסמוכה לבית המקדש. וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶל־הַכֹּהֲנִים אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב. השחיטה איננה חלק ישיר מעבודת הקרבן אלא היא הכשרתו, ולכן כל אחד יכול לבצעה. רק בעבודת הדם מתחילה עבודת הכהנים. ^ג וְהִקְרִיב מִזְבַּח, מתוך קרבן השלמים אִשָּׁה, חלק שיישרף על המזבח לַיהוָה. לא כל הבהמה נשרפת. הוא מקריב

'אביב' שימושיה השונים של מלה זו קשורים לראשית הצמיחה ולתקופת השנה שבה היא מתרחשת.

חלב בהלכה קיימת הבחנה משמעותית | הרחבות בין חלב לשומן. אמנם גם החלב הוא רקמה שומנית, אבל רקמה זו קבועה ומוצקה יותר, ואילו השומן נמצא בתוך הבשר

בעל החיים בעת מחסור. שכבה שומנית זו קיימת בכל בהמה, אך עוביה משתנה מבהמה לבהמה.

חלב שכבת השומן המכסה על השרירים לשם הגנה על האיברים הפנימיים, ויסות החום והפעילות ההורמונלית. החלב משמש גם כאוצר מזון המתעכל בגוף

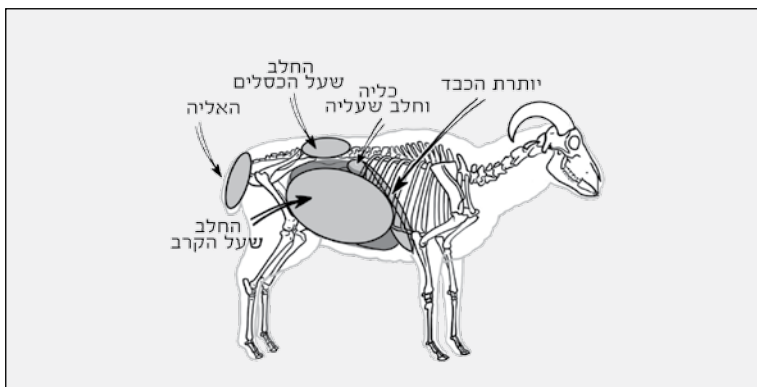
הַמִּכְסָּה אֶת־הַקָּרֵב וְאֶת־כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר־עַל־הַקָּרֵב:
 וְאֶת־שְׁתֵּי הַכְּלָיִת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר־עֲלֵהֶן אֲשֶׁר
 עַל־הַפְּסָלִים וְאֶת־הַיִּתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכְּלָיִת
 יִסְרְנָה: וְהִקְטִירוּ אֹתוֹ בְּנִי־אֶהְרֹן הַמִּזְבֵּחַ עַל־
 הָעֹלָה אֲשֶׁר־עַל־הָעֵצִים אֲשֶׁר־עַל־הָאֵשׁ אִשָּׁה רֵיחַ
 נִיחֹחַ לַיהוָה:

וְאִם־מִן־הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה זָכָר אִו
 נְקֵבָה תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ: אִם־כֶּשֶׁב הוּא־מִקְרִיב אֶת־
 קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְהוָה: וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ עַל־
 רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי
 אֶהְרֹן אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: וְהִקְרִיב מִזְבַּח
 הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה חֶלְבֹו הָאֵלִיָּה תְּמִימָה לְעַמַּת

רק את שכבת החלב, הרקמה השומנית, המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב, חלקי חלב נוספים שנמצאים בצדי האיברים הפנימיים.⁴⁴ ואת שתי הכליות, ואת החלב אשר עלהן, מסביבן, אשר על הפסלים, בשר מותני הבהמה.⁴⁵ זהו החלב שנמצא על הכליות ומגיע עד למותניים, ואת היתרות, הסרעפת⁴⁶ שעל הכבד, בלי עיקר הכבד,⁴⁷ על, עם הכליות יסרנה – את היותרת מן הכבד. והקטירו, ישרפו אותו, את כל החלקים הללו כיחידה אחת⁴⁸ בני אהרן המזבחה על העולה, אתה או לאחריה.⁴⁹ אמנם אין הכרח שהעולה תהיה תמיד על האש, אבל היא מצויה תדיר על המזבח, מפני שהיא מן הקרבנות התמידיים שמביא הציבור בתחילת כל יום ובסופו, או מפני שבכל עת שלא היה קרבן אחר, דאגו להקריב עולה.⁵⁰ אשר היא נתונה על העצים אשר על האש, כאמור למעלה,⁵¹ אשה ריח ניחוח לה.

וְאִם מִן הַצֹּאן, ולא מן הבקר קרבנו לזבח שלמים לה, גם אז הוא זכר או נקבה, ובלבד שתמים יקריבנו. בכל מיני זבח השלמים מופיע סדר מעשים זהה, והוא חוזר שלוש פעמים – בהבדלים דקים – במהלך העניין.⁵² אם כשב הוא מקריב את קרבנו, והקריב אותו לפני ה, בפתח אוהל מועד, וסמך את ידו על ראש קרבנו, ושחט אותו לפני אוהל מועד. ושוב, אותו סדר: וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב. והקריב הכהן מזבח השלמים אשה, החלק שנשרף באש לה – אך כאן יש שינוי, שבגללו מפורט כל סדר המעשים פעם נוספת: מן הכבש הכהן מביא גם את חלבו: האליה, זנב גדול, רחב ושומני,

חלקי הכבש המוקטרים ('אימורים')

רש"י | ואת כל החלב וגו'. להביא חלב שעל הקבה, דברי רבי ושמעאל. רבי עקיבא חומר: להביא חלב שעל הדקיון.
 ה | על העולה. מלבד העולה, למדנו שתקדש עולת תמיד לכל קרבן על המזבחה.
 ו | אם כשב. לפי שיגש באמוני הפגש מה שאין באמוני העו, שהפגש חליתו קרבה, לכן נחלקו לשתי פגשיות.
 ח | וזרקו. שתי מתנות שהן חרבע, ועל ידי הפלי הוא זרק, ואינו ניתן בחרבע חלא חטאות.
 ט | חלבו. המזכר שבו, ומהו זה? החליה

האליה זנב מעובה כזה מצוי בכבשים הרחבות שבראש ישראל ובסביבותיה, אך לא בכל מיני הכבשים, ובוודאי שאין הוא נמצא בבקר ובעזים. ייתכן שזו הסיבה שקרבן משמעות כלשהו ביניהן. (ראו רד"ק לשמואל ב' כ"ד; בעל הטורים על אתר; משך חכמה להלן ה, מלבי"ם, אילת השחר (עט).)

הרחבות | והשרירים ולא על גביהם. (ראו הוריות ב ע"א; רמב"ן פס' ט.)
 שיכול האותיות בין כשב לכבש נמצא בעוד כמה מלים, כמו למשל שמלה ושלמה. שתי הצורות נכונות ושתיהן משמשות בשפה, ולא ברור אם הן מתחלפות באופן חופשי או שיש הבדל

הַעֲצָה יִסְרְנָה וְאֶת־הַחֶלֶב הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת
 כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: וְאֶת שְׁתֵּי הַכֶּלִּיֹּת וְאֶת־
 הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסְלִים וְאֶת־הִיתְרָתָן
 עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכֶּלִּיֹּת יִסְרְנָה: וְהִקְטִירוּ הַכֹּהֵן
 הַמְּזַבֵּחַ לַחֵם אִשָּׁה לַיהוָה:
 וְאִם־עֹז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְהוָה: וְסִמְךָ אֶת־יָדוֹ
 עַל־דָּאִשׁוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי
 אֹהֶרֶן אֶת־דָּמּוֹ עַל־הַמְּזַבֵּחַ סָבִיב: וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ
 קָרְבָּנוֹ אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־הַחֶלֶב הַמִּכֶּסֶה אֶת־הַקֶּרֶב
 וְאֶת כָּל־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: וְאֶת שְׁתֵּי הַכֶּלִּיֹּת
 וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסְלִים וְאֶת־
 הִיתְרָתָן עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכֶּלִּיֹּת יִסְרְנָה: וְהִקְטִירוּ
 הַכֹּהֵן הַמְּזַבֵּחַ לַחֵם אִשָּׁה לַרִיחַ נִיחֹחַ כָּל־חֶלֶב
 לַיהוָה: חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵי־יִכָּם כָּל־
 חֶלֶב וְכָל־דָּם לֹא תֹאכְלוּ:

רש"י | תמימה: לעמת העצה. למעלה מן
 הכליות היוענות:

גבוה: לחם. לשון מחבל, וכן: נגחיתה
 עץ בלחמו" (ירמיה י"א, ע"ב) לחם רב"
 (דניאל ה, ח) "לשחוק עגים לחם" (קהלת
 י, ט).

יא | לחם אשה לה. לחמו של חש לשם

הרחבות | הכבשים נכתב בנפרד מקרבן העזים (על
 פי ספרא; פסחים צו ע"ב). לכן בקרבן
 עולה, שכולה עולה על המזבח, לא הפריד
 הכתוב בין הכבשים לעזים אלא כללם יחד.
 (ראו לעיל א, י).

כל חלב וכל דם לא תאכלו' למרות שאיסור
 אכילת חלב ודם מוצג כאן כבלתי תלוי
 בקרבנות, והוא מוגדר כחוק, כלומר
 כמעשה שאין לו הסבר אלא מעין גזרת

מלך (ראו במדבר רבה י"ח) - הוא מופיע
 כאן, מפני שקיים בכל זאת קשר בינו לבין
 הקרבנות. כיוון שהחלב והדם הם חלקי
 הבהמה המוקרבים לה' בעבודת הקודש,
 נאסר על בני אדם לאכלם בשום אופן.
 (ראו רמב"ן חולין ה ע"ב; ר"י בכור שור
 ויקרא י"א, ב; וראו עוד משך חכמה ויקרא
 יז, י).

כך מתבאר הביטוי כל חלב לה', שסיכס
 את הקטר חלקי הקרבן על המזבח והקדים

תמימה, האליה בשלמותה.⁵³ לעמת העצה - החוליה האחרונה בעמוד | ביאור
 השדרה. יסרנה. עליו להסיר אותה עד הקצה התחתון של עמוד
 השדרה, וכמו בבקר⁵⁴ הוא יקטיר את החלב המכסה את הקרב ואת
 כל החלב אשר על הקרב ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עלהן
 אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסרנה. יא והקטירו
 הכהן המזבח, את החלק הראוי, והוא לחם, כינוי לכל דבר הנאכל,
 שאנשים חיים עליו,⁵⁵ הכולל גם את חלקי הקרבן הניתנים מתנה
 לה' והנאכלים על המזבח, אשה לה'.

יב ואם עז קרבנו - והקריבו לפני ה'. אף על פי שהפרשה חוזרת כמעט
 מלה במלה על מה שנאמר בכבש, ולמרות שהכבשים והעזים כמעט
 משפחה אחת. אכן יש, יש ביניהם הפרש לגבי דין האליה, לפיכך
 פורט כל אחד לעצמו.⁵⁶ יג וסמך את ידו על ראשו, ושחט אתו לפני אהל
 מועד. וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב. יד והקריב ממנו
 קרבנו אשה לה': את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב
 אשר על הקרב טו ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עלהן אשר על
 הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסרנה. אולם האליה אינה
 נזכרת - משום שזנב העז, שאינו שומני כשל כבש, אינו מוקטר על
 המזבח. טז והקטירו הכהן המזבח, לחם אשה לריח ניחח, כל חלב
 לה'. כל החלב שנמצא בבהמה נשרף כקרבן לה'.

יז חקת עולם, חוק נצחי שאינו כרוך בקרבנות בהכרח, אלא ינהג
 לדורותיכם, בזמן שהמקדש קיים ובזמן שאיננו, ובכל מושבתיכם, בכל
 מקום בו יושבים בני ישראל, בארץ ישראל או חוצה לה: כל חלב
 וכל דם לא תאכלו, אסור לכם לאכלם.

את איסור אכילת החלב, בשני אופנים;
 מחד גיסא, החלב הנחשב החלק הטוב,
 השמן והמובחר, (ראו בראשית מה, יח),
 הוא המובא למקדש ה'. ומאידך גיסא,
 כיוון שהחלב הוא חלקו של ה' בבהמה,
 הוא שייך לה' בלבד, ומכאן האיסור
 לאכלו.

לפי מסורת חכמים, מן האיסור על אכילת
 חלב חוגג חלב האליה - למרות שהוא
 עולה למזבח, אין הוא אסור באכילה, והוא

אכן נאכל עד היום הזה. נושא זה היה | הרחבות
 מקור לוויכוח עם הקראים, שאסרו גם
 את חלב האליה. לדעת חכמים, הגדרת
 האיסור מתייחסת רק לחלבים המצויים
 גם בבקר ובעזים. (ראו חולין ק"ז ע"א;
 ספרא ג"ט וראב"ד בפירושו לספרא שם).
 האליה אינה נכללת בחלבים הרגילים -
 והיא אף שונה מהם במקצת הן במבנה
 והן בפונקציה שהיא ממלאת בגוף
 הבהמה.

ב חמישי | **וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: זָפֹשׁ נֶפֶשׁ כִּי-תַחַטָּא בְּשִׁגְגָה מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְעָשָׂה מֵאֶחָת מֵהֵנָּה: אִם הִכְהִין הַמְּשִׁיחַ יַחַטָּא לְאַשְׁמַת הָעַם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ: אֲשֶׁר חָטָא פֶּר בֶּן-בֶּקֶר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת: וְהֵבִיא אֶת-הַפָּר אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה** ד

רש"י | פרק

עם שגגת מעשה, כמו שנאמר באשמת העם: "ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו" (להלן פסוק יג). ופשוטו לפי חזקה, שכל גדול חוטא "אשמת העם" היא, שזה שהן תלוין זו לכפר עליהם ולהתפלל בעדם נעשה מהלקל: פר. יכול זהו? תלמוד לומר: "פר". חי "פר", יכול קטן? תלמוד לומר: "פר", הא פיעד? זה פר בן שלש:

ב | מכל מצות ה'. פקשו רבותינו: אין חטאת פחה חלף על דבר שזדונו לאו וקרת: מאחת מהנה. מפקדת חחת מהן, כגון הכותב בשבת 'שם' מ'שמעון', ע"י מ'חזור', 'דן' מ'דינאל':
ג | אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם. מדרשו, חינו חגי חלף בהעלם דבר

קרבנות חטאת

פרק ד - פרק ה פס' יג

מקרבנות הנדבה, שהספר עסק בהם עד כה, עובר הכתוב לקרבנות החובה. העניין שלפנינו עוסק באופנים השונים של קרבן החטאת. קרבן זה בא בדרך כלל על חטאים הנעשים מתוך שכחה, חוסר מודעות ותשומת לב. מן הקרבנות הללו ניתן ללמוד כי במידה מסוימת אדם אשם גם במעשה שנעשה בלא שהתכוון לחטוא. השוכח שמעשה מסוים הוא חטא ועושהו אינו דומה לעושה מתוך חוסר תודעה מוחלט. אשמתו אינו גמורה, אך רובצת עליו אחריות מסוימת, והקרבן בא לכפר על אשמה מוגבלת זו. לעומת זאת, המזיד, הפועל מתוך תודעה ורצון רע, איננו מביא קרבן חטאת, משום שמעשה כזה לא יתכפר באמצעות קרבן. במקרים מסוימים מתחייב המזיד עונש בבית דין אנושי, ובכל אופן הוא נענש בבית דין של מעלה. מכל מקום, התשובה והכפרה על חטא בזדון אינן באות בדרך כלל באמצעות קרבן.⁵⁷ יתר על כן, כשאדם חטא מתוך שכחה, והיה חוטא באותה שעה גם לו זכר את החטא - אין הוא מביא קרבן.⁵⁸ כפרת קרבן החטאת חלה אפוא בתחום החטאים שנעשו שלא ביודעין ולא היו נעשים ביודעין.

בחלקו הראשון של העניין יפורטו חמישה מינים של קרבן חטאת המתייחסים לארבע דרגות של החוטאים: קרבן הכהן הגדול, קרבן בית הדין, קרבן הנשיא ושני סוגי קרבן שמביאים כל שאר ישראל. סדרם בנוי לפי דרגות הקדושה והיקף האחריות המוסרית, ולא לפי המעמדות האזרחיים, שכן הוא פותח בכהן המשיח - האיש הקדוש בישראל מבחינת מעמדו - ומסיים באנשים הפשוטים. בכל אלו מדובר בחטאים כבדים, שכאשר הם נעשים במזיד עונשם כרת.

בחלקו השני של העניין יפורטו קרבנות חטאת על עוונות מסוימים שאין בהזדתם עונש כרת בהכרח. בקרבנות חטאת אלה המינים שמהם יבוא הקרבן ייקבעו בהתאם לאפשרויותיו הכלכליות של החוטא.

פרק ד א וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: נֶפֶשׁ | ביאור
כִּי תַחַטָּא בְּשִׁגְגָה. בטעות הנובעת משכחה, החלפה וכדומה. מחד גיסא, אין זה חטא שנעשה בזדון ובכוונה תחילה, ומאידיך גיסא, גם אינו נעשה מתוך כפייה או בחוסר מודעות מוחלט, כמו בשכרות גמורה.⁵⁹ באחת מכל מצות ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, 'מצוות לא תעשה', איסורים, וְעָשָׂה מֵאֶחָת מֵהֵנָּה. עבר על אחת מהן.

קרבנות חטאת חלוקים בדיניהם בהתאם לזהותו של החוטא. אפשרות אחת: אִם הִכְהִין הַמְּשִׁיחַ, הכהן הגדול,⁶⁰ שבמשך דורות מונה לתפקידו באמצעות משיחה בשמן המשחה.⁶¹ יחטא, מתוך שיורה לעצמו היתר בדבר האסור - הרי זה לְאַשְׁמַת הָעַם. חטאו של האיש הנבחר, הגדול מכל אחיו, קשור באשמה כללית יותר, לא רק משום שהכהן מייצג את העם, אלא משום שהוא מבטא את מצבו של העם, וגם משפיע עליו במעשיו.⁶² לכן קרבנו שונה מקרבנו של אדם פרטי שחטא - וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פֶּר בֶּן בֶּקֶר תָּמִים לַיהוָה לְחַטָּאת. ד וְהֵבִיא אֶת הַפָּר אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי ה', לחצר

קרבנות חטאת הבהמה (על פי הכתוב בפרק ד)

'חטאות פנימיות'		'חטאות חיצוניות'	
חטאת	חטאת	חטאת	חטאת אחד
כהן משיח	העדה	נשיא	מהעם
פר	שעיר	כשבה או שעירה	מין הקרבן
הכהן המשיח	כל כהן	העובד	
הזאות כנגד הפרוכת ונתינות על קרנות המזבח הפנימי	נתינות על קרנות מזבח החיצון	מתנות הדם	
גשרפים בחוץ	לכהנים	הבשר והעור (מלבד החלקים המוקטרים)	

בשוגג עברות חמורות שעל עשייתן במזיד היו נענשים בכרת, למשל, אדם שמחלל שבת משום ששכח שהיום שבת, אתר). או שלא ידע שהדבר שהוא עושה אסור. | הרחבות (ראו משנה כריתות א,א-ב; ספרא על אתר).

הרחבות | 'מכל מצות ה' אשר לא תעשינה' למרות הניסוח לא נכללים כאן כל מיני המעשים האסורים. לפי המסורת, וכך גם ניתן להבין מתוך המשך הפרשה ומפרשה מקבילה, (ראו במדבר טו,כז-לא), יש להביא קרבן חטאת רק אם עוברים

המשכן מול הפתח,⁶³ וְסַמַּךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַפֶּרֶךְ, וְשָׁחַט אֶת הַפֶּרֶךְ לִפְנֵי ה', וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מְדַם הַפֶּרֶךְ, וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. במקרה מיוחד זה החוטא והמכפר אינם אנשים שונים. הכהן המשיח הוא שמביא את קרבן הכפרה על חטאו שלו. ייתכן שהסיבה לחריגה זו קשורה לכך שהדם מוזה לעבר קודש הקודשים, ולכן עבודה זו צריכה להיעשות על ידי הכהן הקדוש ביותר.⁶⁴ וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת אֶצְבָּעוֹ בְּדָם, וְהִזָּה מִן הַדָּם שִׁבְעַת פְּעָמִים לִפְנֵי ה', אֶת פְּרִכְתַּת הַקֹּדֶשׁ שֶׁמֶאֱחֹרֵיהָ אֲרוֹן הַבְּרִית. הכהן הגדול נכנס אל הקודש ומתיז מן הדם לכיוון קודש הקודשים, שלא כברוב הקרבנות, שבהם הדם נזרק או מוזה רק על המזבח החיצון. וְנָתַן הַכֹּהֵן בְּאֶזְבָּעוֹ מִן הַדָּם עַל קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי ה', אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד. על מזבח הקטורת אין מעלים עולה או מנחה, ובאופן רגיל מזים עליו דם רק פעם אחת בשנה – ביום הכיפורים.⁶⁵ למרות זאת, דם החטאת של הכהן המשיח ניתן אף הוא על המזבח הפנימי. וְאֶת כָּל דָּם הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הַפֶּרֶךְ שֶׁנֹּתַר בַּמִּזְבֵּחַ, שֶׁהוּא כְּלִי קִיבוּל גָּדוֹל לַמִּדֵּי וְנִשְׂאָרָה בּוֹ כַּמּוֹת הַגּוֹנָה שֶׁל דָּם, יִשְׁפֹךְ אֶל יְסוּד, בְּסִיס מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, בְּצַד הַמַּעֲרָבִי שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, הַפּוֹנֶה אֶל פֶּתַח הַמִּשְׁכָּן.⁶⁶ אופן נתינת הדם שונה אפוא מקרבן לקרבן: דם העולה וזבח השלמים נזרק על המזבח החיצון בלבד, ואילו דם החטאת של הכהן הגדול נכנס לקודש, ניתז לעבר הפרוכת וניתן על מזבח הקטורת. אולם מבחינת הקרבת חלקי הקרבן על המזבח אין הבדל בין השלמים לבין החטאת – וְאֶת כָּל חֲלֵב, הַרְקָמָה הַשּׁוֹמְנִית שֶׁל פֶּרֶךְ הַחֲטָאֵת יָרִים, יִפְרִישׁ. מִמֶּנּוּ: אֶת הַחֲלֵב הַמְּכַסֶּה עַל הַקָּרֵב וְאֶת כָּל הַחֲלֵב אֲשֶׁר עַל הַקָּרֵב וְאֶת שְׁתֵּי הַפְּלִיֹת וְאֶת הַחֲלֵב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן, אֲשֶׁר עַל הַבְּסָלִים,

וְסַמַּךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַפֶּרֶךְ וְשָׁחַט אֶת הַפֶּרֶךְ לִפְנֵי יְהוָה: וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מְדַם הַפֶּרֶךְ וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד: וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת-אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וְהִזָּה מִן-הַדָּם שִׁבְעַת פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת-פְּרִכְתַּת הַקֹּדֶשׁ: וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן-הַדָּם עַל-קַרְנוֹת מִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל-דָּם הַפֶּרֶךְ יִשְׁפֹךְ אֶל-יְסוּד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְאֶת-כָּל-חֲלֵב פֶּרֶךְ הַחֲטָאֵת יָרִים מִמֶּנּוּ אֶת-הַחֲלֵב הַמְּכַסֶּה עַל-הַקָּרֵב וְאֶת כָּל-הַחֲלֵב אֲשֶׁר עַל-הַקָּרֵב: וְאֶת שְׁתֵּי הַפְּלִיֹת וְאֶת-הַחֲלֵב אֲשֶׁר עָלֶיהֶן

רש"י | ה' אל אהל מועד. למשכן, ובבית עולמים – להיכל:

ו' את פני פרכת הקודש. פנגד מקום קדשתה, מכון פנגד בין הדלים, ולא היו נוגעים דמים בפרכת, ואם נגעו נגעו:

ז' ואת כל דם. טריי דים:

ח' ואת כל חלב פר. 'חלב' היה לו לומר, מה תלמוד לומר: "פר"? לרבות פר של יום הפסחים לכליות ולחלבם ויותרת: החטאת. להביא טעמי עבודה זרה לכליות ולחלבם ויותרת: ירים ממנו. מן המזבח, שלא ינתחנו קדם הסרת חלב. תורת פהנס:

מזבח העולה במשכן

אֲשֶׁר עַל-הַפְּסָלִים וְאֶת-הַיִּתְרֹת עַל-הַכְּבֹד עַל-
הַפְּלִיּוֹת יִסְדְּנָה: כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם מִשׁוֹר זִבְחַת הַשְּׁלָמִים
וְהַקְטִירִם הַזֶּהֶן עַל מִזְבַּח הָעֹלָה: וְאֶת-עוֹר הַפֶּרֶךְ
וְאֶת-כָּל-בְּשָׂרוֹ עַל-דְּאִשׁוֹ וְעַל-כַּרְעֵיו וְקָרְבּוֹ וּפְרָשׁוֹ:
וְהוֹצִיא אֶת-כָּל-הַפֶּרֶךְ אֶל-מַחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל-מִקְוֹם
טָהוֹר אֶל-שֹׁפַךְ הַדָּשָׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל-עֵצִים בְּאֵשׁ
עַל-שֹׁפַךְ הַדָּשָׁן יִשָּׂרַף:

וְאִם כָּל-עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנִעְלַם דְּבַר מֵעֵינֵי הַקֹּהֵל
וְעָשׂוּ אֶחָת מִכָּל-מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא-תַעֲשִׂינָהּ
וְאָשְׁמוּ: וְנוֹדְעָה הַחֹטְאָת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהַקְרִיבוּ
הַקֹּהֵל פֶּרֶךְ בֶּן-בְּקָר לַחֹטְאָת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד: וְסָמְכוּ זָקְנֵי הָעֵדָה אֶת-יְדֵיהֶם עַל-רֹאשׁ הַפֶּרֶךְ

רש"י ט-יא | כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם. כְּאוֹתָן חֲמוֹרִין
הַמִּמְלָכִים בְּשׂוֹר זִבְחַת הַשְּׁלָמִים. וְכִי מֵה
פֶּרֶךְ זִבְחַת הַשְּׁלָמִים שָׁלַח פֶּרֶךְ כְּאֵן? חָלַח
לְהַקְיִשׁוֹ לַשְּׁלָמִים: מֵה שְׁלָמִים לְשִׁמּוֹן, חָף
זֶה לְשִׁמּוֹן; וְיֵמֵה שְׁלָמִים שְׁלוֹם לְעוֹלָם,
חָף זֶה שְׁלוֹם לְעוֹלָם. וּבְחִיטּוֹת קִדְשִׁים
מִנְדִּיכּוֹ לְלַמֵּד הֵימְנוּ שְׁחִין לְמִדִּין לְמִד
מִן הַלְמֵד פְּקִדְשִׁים, פְּסָרָה אֲחִיזָהוּ מִקְוֹמָן
(זבחים מט ע"ב): עַל הַכְּבֹד, עַל הַפְּלִיּוֹת, עַל
דְּאִשׁוֹ, וְעַל כַּרְעֵיו. כֶּלֶן לְשׁוֹן תַּעֲסַפֵּת הֵן
כְּמוֹ: 'מִלְכָּד':

כ"מחון למחנה" זה, שהיה חון לעיה,
שהיה המקום טהור: מחוץ למחנה. חון
לשמש מחנות, ובבית עולמים - חון
לעיה, כמו שפירשנו: רפיענו במסקת
יומא (דף סח ע"א) וְסִנְהֵדְרִין (דף ס"ג ע"ב): אֶל
שֹׁפַךְ הַדָּשָׁן. מִקְוֹם שְׂוֹפְכִין כּוֹ הַדָּשָׁן
הַמְּסַלֵּק מִן הַמִּזְבֵּחַ, כְּמוֹ שֶׁנִּזְמַר: "וְהוֹצִיא
אֶת הַדָּשָׁן אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה" (להלן ו' ד): עַל
שֹׁפַךְ הַדָּשָׁן יִשָּׂרַף. שְׁחִין תְּלַמּוֹד לֹמֵה,
חָלַח לְלַמֵּד שְׁחִפְלוֹ חִין שֶׁסֵּ דָשָׁן:

יג | עֲדַת יִשְׂרָאֵל. חִלוֹ סִנְהֵדְרִין: וְנִעְלַם
דְּבַר. טַעַם לְהוֹרֹת פְּחֻחַת מִכָּל כְּרִתוֹת
שֶׁפְּתוּחָה שֶׁהוּא מִתְּכֵּ: הַקֹּהֵל וְעָשׂוּ. שְׁעָשׂוּ
הַעֲבֹר עַל פִּיהֶם:

יב | אֶל מִקְוֹם טָהוֹר. לְפִי שֶׁיֵּשׁ מַחוּץ לְעִיר
מִקְוֹם מוֹכֵן לְטַמְאָה, לְהַשְׁלִיךְ חֲבִנִים
מִנְגַּעוֹת וּלְבִיַת הַקְּבָרוֹת, הַנֶּחֱךְ לֹמֵר

הרחבות | וְנוֹדְעָה הַחֹטְאָת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהַקְרִיבוּ
הַקֹּהֵל פֶּרֶךְ בְּמִקְוֵה שְׁבִיַת הַדִּין שׁוּגָה
בְּהוֹרָאָה, רַק בֵּית הַדִּין עֲצָמוֹ הוּא שְׁחוֹר
וְהוֹפֵךְ אֶת פֶּסֶק הַדִּין, מִפְּנֵי שְׁאִין סִמְכוֹת

אחרת שיכולה לעשות זאת. כאשר
הדיינים מגיעים למסקנה שהתירו דבר
שהוא בעצם אסור, עליהם להביא קרבן
על שגגתם. בכל פרטי הנושא של טעות

מותני הבהמה, הסמוכות לבסיס רגליה האחוריות וְאֶת הַיִּתְרֹת עַל
הַכְּבֹד עַל הַפְּלִיּוֹת יִסְדְּנָה - ' כַּאֲשֶׁר יוֹרֵם לֵה' מִשׁוֹר זִבְחַת הַשְּׁלָמִים,
אותם חלקים - החלב והאיברים הפנימיים⁶⁷ - וְהַקְטִירִם הַזֶּהֶן עַל
מִזְבַּח הָעֹלָה. יא לאחר שהוסרו החלקים העולים על המזבח, נשאר
עדיין עיקרו של הפר - וְאֶת עוֹר הַפֶּרֶךְ וְאֶת כָּל בְּשָׂרוֹ, עַל רֹאשׁוֹ וְעַל כַּרְעֵיו
וְקָרְבּוֹ וּפְרָשׁוֹ, יב וְהוֹצִיא אֶת כָּל הַפֶּרֶךְ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, מחוץ ליישוב,
אֶל מִקְוֹם טָהוֹר - אֶל שֹׁפַךְ הַדָּשָׁן, המקום הטהור ששופכים אליו את
האפר הרב שנותר מן הקרבנות הנשרפים על המזבח.⁶⁸ וְשָׂרַף אֹתוֹ
עַל עֵצִים בְּאֵשׁ, עַל שֹׁפַךְ הַדָּשָׁן יִשָּׂרַף. כל מה שנותר מן הפר שלא
עלה על המזבח, נשרף שלא כקרבן, בחוץ, משום שאין לעשות בו
שימוש אחר.

האפשרות השנייה של חטאת: יג וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ. קשה
להעלות על הדעת שגגה של הציבור כולו. על כן פורש הביטוי
כמתייחס אל שגגתו של בית הדין הגדול של ישראל, הסנהדרין
הגדולה,⁶⁹ וכתוצאה ממנה נִעְלַם דְּבַר מֵעֵינֵי הַקֹּהֵל. בעקבות פסק הדין
השגוי של חברי בית הדין, שהתירו פרט כלשהו בעברה חמורה,
הוטעה שלא מדעת כל הציבור המציית להוראתם.⁷⁰ וְעָשׂוּ כָל
הַצִּיבוֹר אֶחָת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, מצוות 'לא תעשה'
חמורות, שרק עליהן מביאים חטאת,⁷¹ וְאָשְׁמוּ בכך שהגיעו למסקנה
מוטעית מתוך חוסר הבנה או ידיעה. יד וְנוֹדְעָה לְאַחַר זְמַן הַחֹטְאָת
אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ. וְהַקְרִיבוּ הַקֹּהֵל פֶּרֶךְ בֶּן בְּקָר לַחֹטְאָת, וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי
אֹהֶל מוֹעֵד. טו וְסָמְכוּ זָקְנֵי הָעֵדָה, שהם האחראים לשגגה אֶת יְדֵיהֶם

בקרבת החטאת. קרבן הציבור על השגגה | הרחבות
הקולקטיבית מכונה בלשון חכמים 'פר
העלם דבר של ציבור' (זבחים מא ע"א
ועוד).

בית הדין הגדול, התחומים המשפטיים
שבהם חלה הטעות וההתייחסויות
למפרע לטעויות הללו, עוסק התלמוד
בעיקר במסכת הוריות. כאן מדובר רק

לִפְנֵי יְהוָה וְשַׁחַט אֶת־הַפֶּה לִפְנֵי יְהוָה: וְהֵבִיא הַכֹּהֵן
 הַמְּשִׁיחַ מִדַּם הַפֶּה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד: וְטָבַל הַכֹּהֵן
 אֶצְבָּעוֹ מִן־הַדָּם וְהִזָּה שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת־
 פְּנֵי הַפְּרֹכֶת: וּמִן־הַדָּם יִתֵּן וְעַל־קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר
 לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל־הַדָּם יִשְׁפֹךְ
 אֶל־יְסוּד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וְאֵת
 כָּל־חֲלָבֵי יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ: וְעָשָׂה לֶפָר
 כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לֶפָר הַחֲטָאֹת כִּן יַעֲשֶׂה־לוֹ וְכִפֹּר עֲלֵהֶם
 הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לָהֶם: וְהוֹצִיא אֶת־הַפֶּה אֶל־מַחוּץ
 לַמַּחֲנֶה וְשָׂרַף אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֵת הַפֶּה הָרִאשׁוֹן
 חֲטָאֹת הַקֹּהֵל הוּא:

אֲשֶׁר נָשִׂיא יַחֲטֵא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה

רש"י יו | אֵת פְּנֵי הַפְּרֹכֶת. וְלִמְעַלְמַע הוּא חוֹמֶר: "חַת פְּנֵי פְרֹכֶת הַקֹּדֶשׁ" (לעיל פסוק ו!) מִשָּׁל לְמִלְכָּה שְׂקָרְחָה עָלָיו מְדִיעָה, חָס מְעוּטָה שְׂקָרְחָה - פְּמִלְחָה שְׁלוֹ מִתְקִימָת, וְחָס כְּלָה שְׂקָרְחָה - חִין פְּמִלְחָה שְׁלוֹ מִתְקִימָת. חָף כְּחָן, כְּשִׁחָטָה פְּהִין מְשִׁיחַ עֲדִין חָס קִדְשֵׁת הַמִּקְוֹס עַל הַמִּקְדָּשׁ, מְשִׁחָטָו כְּלָס חָס וְשָׁלוֹס נִסְתַּלְקָה הַקֹּדֶשׁ:

יח | יְסוּד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. זֶה יְסוּד מְעַרְבֵי שְׁהוּא פְּנֵי הַפְּתִיחַ: יט-כ | וְאֵת כָּל חֲלָבֵי יָרִים. חָף עַל פִּי שְׁלֹחַ פֶּרֶשׁ כְּחָן יוֹתֶרֶת וְשִׁתֵּי כְּלִיּוֹת, לְמַדִּין חָס מִיַּעֲשֶׂה לֶפָר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה

כאשר שרף את הפה הראשון. חטאת הקהל הוא' גם חטאו של הכהן המשיח נתפס כאשמת העם, כאמור לעיל, ולפיכך קרבנו זה לקרבן חטאת הקהל. שניהם

הרחבות | ונסלח להם' לפי רמב"ן (פס' יא), בחטא הכהן המשיח לא נאמר 'ונסלח לו', כי אולי דווקא בשל מעלתו היתרה לא ייסלח לו לגמרי עד שיתחנן לאלוקיו.

על ראש הפה לפני ה', ושחט השוחט את הפה לפני ה'. וְהֵבִיא הַכֹּהֵן
 הַמְּשִׁיחַ מִדַּם הַפֶּה אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד. גם כאן הכהן הגדול הוא שמביא את הדם אל הקודש פנימה, ולא כהן אחר כבשאר הקרבנות שדמם ניתן בחוץ. וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן־הַדָּם, וְהִזָּה שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי ה' אֵת פְּנֵי הַפְּרֹכֶת. וּמִן־הַדָּם יִתֵּן גם על קרנות המזבח, מזבח הקטורת אשר לפני ה', אשר באהל מועד, וְאֵת כָּל הַדָּם הַנּוֹתֵר בְּכָלִי יִשְׁפֹךְ אֶל יְסוּד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וְאֵת כָּל חֲלָבֵי יָרִים מִמֶּנּוּ, לפי הפרטים שכבר הוזכרו, וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ. וְעָשָׂה לֶפָר כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לֶפָר הַחֲטָאֹת של הכהן הגדול האמור לעיל, כִּן יַעֲשֶׂה־לוֹ. וְכִפֹּר עֲלֵהֶם, על עדת ישראל הכהן, וְנִסְלַח לָהֶם. בעקבות מעשה הכהן מגיעה להם הכפרה והסליחה על שגגתם. כִּי וְהוֹצִיא אֶת הַפֶּה אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְשָׂרַף אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׂרַף אֵת הַפֶּה הָרִאשׁוֹן, פר הכהן המשיח, באותו מקום ובאותו אופן - חֲטָאֹת הַקֹּהֵל הוּא.

האפשרות השלישית: כב אשר, כאשר⁷² נשיא, מלך, או האדם בעל המעמד הציבורי הרם ביותר בעם⁷³ יחטא, ועשה אחת מכל מצוות

מכונים בתלמוד 'החטאות הפנימיות' משום שדמן נכנס אל תוך מבנה הקודש.

'אשר נשיא יחטא' בספר דברים (יז, יז-טו) מופיעה פרשה מפורטת הקשורה לדיני המלך. יש לשים לב לכינויו החריג כאן - 'נשיא'. מלך הוא תואר שלטוני מוגדר, ואילו משמעותו הלשונית של הכינוי 'נשיא' היא האיש המרומם ביותר, המנושא מעל אחרים. ייתכן שבשל הבעייתיות הכרוכה בעצם מושג המלוכה נמנעה התורה מלהשתמש בו כאן. גם בדברי הנביא יחזקאל נקרא ראש בני ישראל כמעט תמיד 'נשיא' ולא 'מלך'. (ראו למשל יחזקאל יב, יב; מה, מח, כב; וראו עוד הרחבה לשמואל א' ח, כב ולמלכים ב' כה).

אמנם בכינוי 'נשיא' אפשר לציין גם ראש שבט או ראש משפחה, אך כאן הכתוב מתייחס רק לשליט העליון. הנחה פרשנית זו נובעת, בין היתר, מן הביטוי מצות ה' אלקיו, המייחס את המנהיג לה' בייחוד, ובכך מציב אותו במעמד גבוה ומיוחד. לעומת כל מקריבי החטאת האחרים, שלגביהם נאמר רק מצות ה', נשיא ישראל הוא מי שאין על גביו אלא ה' אלוהיו. עם

זאת, בדיון התלמודי הניחו שיכולים להיות | הרחבות בעם ישראל שני מנהיגים כאלה בה בעת. בזמן פיצול הממלכה, למשל, היו הן מלך יהודה והן מלך ישראל בגדר זה, ואיש מהם לא היה כפוף לחברו. (ראו הוריות יא.) כל שאר פרשיות החטאות פותחות במלה 'אם' או 'כי', ורק בפרשייה זו נאמר אֲשֶׁר נְשִׂיא יַחֲטֵא. אכן, פירושו הפשוט הוא 'כאשר יחטא הנשיא', ועם זאת, ייתכן שהשימוש במלה זו מבטא מציאות עגומה שבה אֲשֶׁר נְשִׂיא - יַחֲטֵא. לעומת הכהן הגדול, הדיינים ושאר אנשים, שחטאם הוא בגדר אפשרות בלבד, אצל הנשיא הדבר מצוי יותר. כביכול, חטאו של הנשיא הוא רק שאלה של זמן (על פי ספורנו פס' כב). את המלה 'אשר' דרשו חכמים - בפרשנות שאיננה פשוטה של המקרא - גם מלשון אושר. האושר כמובן איננו נובע מעובדת חטאו של הנשיא, אלא מכך שהוא חש אשמה ומביא קרבן על כך, שהרי בדרך כלל גם במצבים כאלה המנהיג מכבד את עצמו ורואה את עצמו כאילו הוא מעל כל אפשרות של טעות. מלכים רבים חשים עצמם כנתונים מעל החוק, ואילו כאן המלך, המנושא מכל אזרח אחר, כפוף לתורה. (ראו הוריות י"ב; רש"י פס' כב).

אֱלֹהֵיו אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁגְגָה וְאִשִּׁם: אֹי־הוֹדַע כִּי
 אֱלֹוֹ חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ וְהֵבִיא אֶת־קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר
 עִזִּים זָכָר תָּמִים: וְסִמֵּךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַשְּׂעִיר וְשַׁחֲט
 אֹתוֹ בַּמִּקְוֹם אֲשֶׁר־יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה לִפְנֵי יְהוָה
 חַטָּאת הִוא: וְלָקַח הַכֹּהֵן מַדָּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ
 וְנָתַן עַל־קַרְנֵת מִזְבַּח הָעֵלָה וְאֶת־דָּמוֹ יִשְׁפֹךְ אֶל־
 יְסוֹד מִזְבַּח הָעֵלָה: וְאֶת־כָּל־חֲלָבוֹ יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ
 כַּחֲלָב זָבַח הַשְּׁלָמִים וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ
 וְנִסְלַח לוֹ:

ששי

וְאִם־נִפְשׁ אַחַת תַּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ כִּי
 אַחַת מִמִּצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תַעֲשִׂינָהּ וְאִשִּׁם: אֹו
 הוֹדַע אֱלֹוֹ חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ שְׂעִיר־
 עִזִּים תְּמִימָה נִקְבָּה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: וְסִמֵּךְ
 אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַחַטָּאת וְשַׁחֲט אֶת־הַחַטָּאת

רש"י | כפרה על שגגתו, קל ויחמר שמתחרט על זדונותיו:

כג | או הודע. פנו: חס הודע הדבר, הרבה 'או' יש משמשין פלגון 'חס' ו'חס' במקום 'או', וכן: "או נדע פי שור נח הו'ח" (שמות כח, לו): הודע אליו. פשטח היה סבור שהיה חסר, ולאחר מפאן נדע לו שחסור היה.

כד | במקום אשר ישחט את העלה. כצפון, שהיו מפלש בעולה (לעיל ח, יח): חטאת הוא. לשמו פשה, שלא לשמו פסול:
 כה | ואת דמו. שירי הדם:
 כו | כחלב זבח השלמים. כאותן חמוצין המפלקים בעו החמוצ חצל שלמים (לעיל ג, יד-טז):

שם; חזון איש, פרה א,א). במשנה (פרה א,ד) מובא שקרבנות החטאת באים מבן חודש ומעלה. נראה שה'שעיר' בעיקרו הוא בוגר יחסית, שיצא מגדר 'גדי', אף על פי שאם הביא גדי רך יצא ידי חובתו.

הרחבות | 'שעיר עזים' בספרא מובא שמביא זכר עז בשנתו הראשונה. (וראו רב"ע במדבר טו,כז). ולפי גרסאות אחדות בדברי הרמב"ם - כעבור שנה (ראו הקדמת הרמב"ם לסדר קדשים ובהלכות מעשה הקרבנות א,יד, כסף משנה ומשנה למלך

ה' אֱלֹהֵיו אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁגְגָה, והוא אִשִּׁם בשגגתו. הנשיא נזכר | ביאור או הבין בעצמו שחטא, כג | או הודע אליו על ידי אחרים⁷⁴ חטאתו אֲשֶׁר חָטָא בָּהּ, והביא את קרבנו המיוחד לו - שְׂעִיר עִזִּים, תיש שיצא מגדר גדי ואינו רך, זָכָר תָּמִים, כד | וְסִמֵּךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַשְּׂעִיר, וְשַׁחֲט אֹתוֹ בַּמִּקְוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת־הָעֵלָה, על ירך המזבח צפונה,⁷⁵ לִפְנֵי ה', חַטָּאת הִוא. כה | וְלָקַח הַכֹּהֵן מַדָּם הַחַטָּאת בְּאֶצְבָּעוֹ, וְנָתַן עַל־קַרְנֵת מִזְבַּח הָעֵלָה. שלא כבקרבנות אחרים, שאת דמם זורקים על המזבח באמצעות המזרק, מדם החטאת לוקחים באצבע ומזים או מורחים על המזבח. הכהן נותן ארבע נתינות דם, נתינה אחת על כל קרן מקרנות המזבח. וְאֶת־דָּמוֹ הַנִּשְׂאָר יִשְׁפֹךְ אֶל־יְסוֹד מִזְבַּח הָעֵלָה. כיוון שמדובר בטבילה ולא בזריקה, נשאר דם רב בכלי. כו | וְאֶת־כָּל־חֲלָבוֹ יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ כַּחֲלָב זָבַח הַשְּׁלָמִים. הנוהל זהה לזה של קרבן השלמים. וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחַטָּאתוֹ וְנִסְלַח לוֹ.

האפשרות הרביעית נוגעת לשאר העם: כז | וְאִם נִפְשׁ אַחַת תַּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ, בְּעִשְׂתָּהּ אַחַת מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, וְאִשִּׁם. כאמור, אין להאשים באופן פלילי על השגגה, ובכל זאת קיימת אשמה מסוימת גם לגבי מעשים הנובעים משכחה, מידיעה חלקית או מן התת-מודע. כח | או הודע אליו, נודע לו על ידי אחר דבר⁷⁶ חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. והביא את קרבנו שְׂעִיר עִזִּים תְּמִימָה נִקְבָּה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. לעומת הנשיא, המביא שעיר זכר, האדם הפשוט מביא שעירה, עז נקבה. כט | וְסִמֵּךְ אֶת־יָדוֹ עַל־רֹאשׁ הַחַטָּאת, וְשַׁחֲט אֶת

ז'לקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה' דם קרבן חטאת הנשיא ניתן על מזבח העולה כמו חטאת יחיד, 'חטאת חיצונית', ולא על המזבח הפנימי. בניגוד לכהן הגדול ולבית הדין הגדול, המנהיגים הרוחניים, הפנימיים של ישראל, המלך הוא מנהיג פוליטי, ולכן דם החטאת שלו ניתן במזבח החיצוני, העומד | הרחבות בחצר המשכן. אמנם בהיותו מורם מעם, קרבנו ייחודי - שעיר עזים ולא שעירה או כשבה כאדם אחר, ובכל זאת חטאו האישי הוא בעיקרו עניין פרטי, כחטאו של כל אדם אחר מהציבור. (ראו ר"י בכור שור פס' ג).

בִּמְקוֹם הָעֹלָה: וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאַצְבָּעוֹ וְנָתַן לַ
עַל-קֶרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת-כָּל-דָּמָהּ יִשְׁפֹךְ אֶל-
יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: וְאֶת-כָּל-חֶלְבֵהּ יֹסִיר כַּאֲשֶׁר הוֹסֵר חֶלֶב
מֵעַל-זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן הַמְזִבֵּחַהּ לַרִיחַ
נִיחֹחַ לַיהוָה וְכִפֹּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ:
וְאִם-כִּבֵּשׁ יָבִיא קָרְבָּנוֹ לַחֲטָאתָ לְחֶטְאָת תְּמִימָה
יָבִיאנָה: וְסִמְךָ אֶת-יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאתָ, וְשָׁחַט אֶתֶּהּ לַחֲטָאתָ
בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאתָ בְּאַצְבָּעוֹ
וְנָתַן עַל קֶרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה, וְאֶת כָּל דָּמָהּ הַנִּשְׂאָר בְּכָלִי יִשְׁפֹךְ אֶל יְסוֹד
הַמִּזְבֵּחַ. וְאֶת כָּל חֶלְבֵהּ יֹסִיר, כַּאֲשֶׁר יוֹסֵר חֶלֶב, הַכּוֹלֵל גַּם אֶת
הָאֵלֶּיָהּ⁷⁷ שֶׁל הַכֶּשֶׁב, הַכֶּבֶשׂ, מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים. וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם הַמְזִבֵּחַהּ
עַל אֲשֵׁי ה', וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ:

* וְנִפְשׁ כִּי-תַחֲטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אִוּ רָאָה ה
אִוּ יָדַע אִם-לוֹא יֵגִיד וְנִשְׂאָ עֲוֹנוֹ: אִוּ נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע ב
בְּכָל-דְּבַר טְמֵאָה אִוּ בִּנְבִלַת חַיֵּה טְמֵאָה אִוּ בִּנְבִלַת
בְּהֵמָה טְמֵאָה אִוּ בִּנְבִלַת שְׂרָץ טְמֵאָה וְנִעַלְסָ מִמֶּנּוּ

רש"י | לאו פֶּאֶשֶׁר הוֹסֵר חֶלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים. פֶּאֶשֶׁר הוֹסֵר חֶלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים (לעיל טו):
כַּחַמְנוּרֵי עֵץ הַחְמוּרִים בְּשָׁלְמִים (לעיל טו):
לגן וְשָׁחַט אֶתֶּהּ לַחֲטָאתָ. שְׁתִּיהָ שְׁחִיטָתָהּ לְשֵׁם חֲטָאתָ:
א | וְשָׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים. בְּדִבְרֵי שֶׁהוּא עֵד בּוֹ, שֶׁהִשְׁמִיעָהּ וְשֶׁהִשְׁמִיעָהּ שָׂחָס יוֹדֵעַ לוֹ בְּעֵדוּת שְׁעֵדוֹ ל:
לה | כַּאֲשֶׁר יוֹסֵר חֶלֶב הַכֶּשֶׁב. שְׁנֵתִירְבּוֹ חֲמוּרֵינָהּ בְּחַלְלֵיהָ, חֵף חֲטָאתָ כִּשְׁהוּא בְּחָהּ בְּכִשָּׁה טְעוּנָה חֲלִיָּה עִם חֲמוּרֵינָהּ: עַל
בו | אִוּ נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע וְגו'. וְלִחְסֵר הַטְּמֵאָה

הַחֲטָאתָ בְּמִקְוֹם הָעֹלָה. ל וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאַצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קֶרְנֹת
מִזְבַּח הָעֹלָה, וְאֶת כָּל דָּמָהּ שֶׁבְּכָלִי יִשְׁפֹךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ. לא וְאֶת כָּל
חֶלְבֵהּ יֹסִיר, כַּאֲשֶׁר הוֹסֵר הַחֶלֶב מֵעַל זֶבַח הַשְּׁלָמִים, וְהַקְטִיר אֹתוֹ הַכֹּהֵן
הַמְזִבֵּחַהּ לַרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה, וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן וְנִסְלַח לוֹ.

לב וְאִם כִּבֵּשׁ יָבִיא קָרְבָּנוֹ לַחֲטָאתָ בְּמִקְוֹם הַעֵז - גַּם אִזְ נִקְבָּה תְּמִימָה
יָבִיאנָה. לד וְסִמְךָ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ הַחֲטָאתָ, וְשָׁחַט אֶתֶּהּ לַחֲטָאתָ
בְּמִקְוֹם אֲשֶׁר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה. לה וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּם הַחֲטָאתָ בְּאַצְבָּעוֹ
וְנָתַן עַל קֶרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה, וְאֶת כָּל דָּמָהּ הַנִּשְׂאָר בְּכָלִי יִשְׁפֹךְ אֶל יְסוֹד
הַמִּזְבֵּחַ. לו וְאֶת כָּל חֶלְבֵהּ יֹסִיר, כַּאֲשֶׁר יוֹסֵר חֶלֶב, הַכּוֹלֵל גַּם אֶת
הָאֵלֶּיָהּ⁷⁷ שֶׁל הַכֶּשֶׁב, הַכֶּבֶשׂ, מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים. וְהַקְטִיר הַכֹּהֵן אֹתָם הַמְזִבֵּחַהּ
עַל אֲשֵׁי ה', וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ.

שלא כחטאות שנמנו עד כה, קרבנות החטאת שיוזכרו עתה
מתייחסים למספר עוונות מסוימים, שאין בהזדתם עונש כרת
בהכרת, והמשותף לקרבנות אלו הוא שהם תלויים ביכולתו הכלכלית
של החוטא. לעומת החטאת על שאר עברות, המכונה 'חטאת
קבועה', קרבן חטאת שלהלן נקרא בתלמוד 'קרבן עולה ויורד'⁷⁸,
מפני שערכו עשוי לעלות ולרדת בהתאם לרכושו של המביא:
פרק ה א וְנִפְשׁ כִּי תַחֲטָא - וְשָׁמְעָה, בכך ששמעה קול אֱלֹהִים, שבועה
שהופנתה כלפיה, והוא, השומע עֵד, או על ידי שְׂרָאָה דבר-מה או שידע
דבר. אדם שחברו השביע אותו שיעיד לגבי הידוע לו בעניינו. אם
לוא יגיד העד את מה שהוא - יודע - וְנִשְׂאָ עֲוֹנוֹ, יקבל עונשו. מכיוון
שחברו השביעו על כך, והוא שיקר ביודעין ואמר שאינו יודע להעיד
לגביו - עוונו מצריך כפרה בקרבן.

ב או נִפְשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דְּבַר טְמֵאָה: או בִּנְבִלַת חַיֵּה טְמֵאָה או בִּנְבִלַת
בְּהֵמָה טְמֵאָה או בִּנְבִלַת שְׂרָץ טְמֵאָה, וְנִעַלְסָ, והטומאה נשכחה מִמֶּנּוּ,
כרוב רובם של קרבנות החטאת, הבאים על עברות שבשגגה, והוא

דינו של הבשר בחטאות האחרונות, להלן (וי, טו). כבשר קרבן השלמים, גם בשר הרחבות 'החיצוניות', אינו מבואר כאן. על החטאות הראשונות נאמר שבשרן יוצא בשלמותו ונשרף על שפך הדשן, ואילו בשר החטאות האחרונות ייאכל על ידי הכהנים, כפי שיוזכר

וְהוּא טָמֵא וְאִשִּׁים: אֹי כִי יַגַּע בְּטַמְאֵת אָדָם לְכָל טַמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשִּׁים: אֹי נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבִטָּא בְשִׁפְתַיִם לְהִרְעוֹ אֹי לְהִיטִיב לְכָל אֲשֶׁר יִבְטֵא הָאָדָם בְּשִׁבְעָה וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאִשִּׁים לְאַחַת מֵאֱלֹהִים: וְהִיָּה כִי יֵאֱשֶׁם לְאַחַת מֵאֱלֹהִים וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ: וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לִיהוָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא נִקְבָּה מִן־הַצֹּאֵן בְּשִׁבְבָה אֹי־שְׁעִירַת עֲזִים לְחַטָּאת וְכִפַּר עָלָיו הַכֹּהֵן מַחְטָאתוֹ: וְאִם־לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דֵּי־שָׂה וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא שְׁתֵּי תָרִים אֹי־שָׁנֵי בְנֵי־יוֹנָה לִיהוָה אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה: וְהִבִּיא אֹתָם אֶל־הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לְחַטָּאת רֹאשׁוֹנָה וּמֶלֶק אֶת־רֹאשׁוֹ מִמּוֹל עֲרָפוֹ וְלֹא יִבְדִּיל:

רש"י | הוּא יִחַלֵּל קִדְשִׁים חוּ יִכְנַס לְמִקְדָּשׁ, שֶׁהוּא דָּבָר שְׂדֵדוֹנוֹ כְּרֵת. בְּמִסְקַת שְׂבוּעוֹת (דף 1 ע"ב - 2 ע"ב; יד ע"ב) נִדְרָשׁ פֶּן: וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ. הַטְּמֵאָה: וְאִשִּׁים. בְּחִכְלִית קִדְשׁ חוּ בְּבִיחַת מִקְדָּשׁ:

12 בְּטַמְאֵת אָדָם. זוֹ טַמְאֵת מֵת: לְכָל טַמְאָתוֹ. לְרִפּוּת טַמְאֵת מִגַּע זְבִין וְזָבוֹת: אֲשֶׁר יִטְמָא. לְרִפּוּת הַנּוֹגֵעַ בְּזוֹעַל נֶדֶה: בָּהּ. לְרִפּוּת בּוֹלֵעַ נֶבֶלֶת עוֹף טְהוֹר, וְלֹא יָדַע, שֶׁשָּׂכַח הַטְּמֵאָה: וְאִשִּׁים. בְּחִכְלִית קִדְשׁ חוּ בְּבִיחַת מִקְדָּשׁ:

13 בְּשִׁפְתַיִם. וְלֹא בְּלִבִּי: לְהִרְעוֹ. לְעַנְמוֹ: אֹי לְהִיטִיב. לְעַנְמוֹ, בְּגוֹן חֶכֶל וְלֹא חֶכֶל:

14 וְהִקְרִיב אֶת־אֲשֶׁר לְחַטָּאת רֹאשׁוֹנָה. חֹ הַקְּרִיב אֶת־אֲשֶׁר לְחַטָּאת רֹאשׁוֹנָה. חֹ חֲטָאת קוֹדֶמֶת לְעוֹלָה. לְמָה הַדָּבָר דּוּמָה? לְפִרְקָלִיט שֶׁנִּכְנַס לְרִצּוֹת, רָצָה פְּרָקְלִיט, נִכְנַס דוֹרוֹן חֲכָרָיו: וְלֹא יִבְדִּיל. חֵינֵי מוֹלֵק חֶלֶץ סִימָן חֶסֶד: עֲרָף. הוּא גִבָּה הַרְחָשׁ הַמְּשַׁפֵּעַ לְעַד הַצִּיחָר. מוֹל עֲרָף - מוֹל הַרְחָשׁ חֵת הַעֲלָף, וְהוּא חֶדֶךְ כֹּל חֲחוּרֵי הַעֲלָף:

טָמֵא וְאִשִּׁים. אין האשמה בעצם טומאתו, שהרי מותר לאדם להיות | ביאור טמא.⁷⁹ ההיטהרות מן הטומאה היא מעשה חיובי, אבל אינה חובה אישית. אשמתו של הטמא שבה מדובר כאן, כרוכה בכך שנהג כטהור; הוא נכנס למקדש או אכל קודש מתוך שכחה, ובכך חילל את הקודש והמקדש.⁸⁰ אֹי כִי יַגַּע בְּטַמְאֵת אָדָם, לְכָל טַמְאָתוֹ אֲשֶׁר יִטְמָא בָּהּ, וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ, מן האיש הנוגע, והוא יָדַע וְאִשִּׁים. אדם שלא ידע כלל שנטמא, כגון שנגע בדבר טמא בלילה וכדומה, אינו נכלל בדין זה. כאן מדובר במי שידע שנטמא ואחר כך שכח.⁸¹

ד אֹי נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבִטָּא בְשִׁפְתַיִם, שיצאה שבועה מפיה שבה חייבה את עצמה לְהִרְעוֹ, לאסור על עצמה, להימנע מדבר כלשהו או לְהִיטִיב לחייב את עצמה לעשות דבר לְכָל אֲשֶׁר יִבְטֵא הָאָדָם בְּשִׁבְעָה, ובסופו של דבר - וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ, הוא שכח את השבועה ועבר עליה, והוא יָדַע לאחר מכן, וְאִשִּׁים לְאַחַת מֵהַשְּׂבוּעוֹת הָאֵלֹהִים. שלא כמו במקרה הראשון, 'שבועת העדות',⁸² שהושבע על ידי אחרים להעיד להם, 'שבועת ביטוי'⁸³ הנדונה כאן היא יזמתו של הנשבע, שלאחר מכן לא קיים את דבריו מתוך שגגה - בין במעשה ובין בהימנעות מעשייה.

ה וְהִיָּה כִי יֵאֱשֶׁם לְאַחַת מֵהַעֲבֵרוֹת הָאֵלֹהִים; השתמט מעדות לחברו אף על פי שהלה השביע אותו להעיד לו, נכנס למקדש או אכל קודש בטומאה, או נשבע ועבר על שבועתו - וְהִתְוַדָּה את החטאת אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ. ראשית כול עליו להודות בחטא. לא די בכך שנודע לו שהוא אשם, אלא עליו להתוודות על מעשהו בפיו.⁸⁴ ולאחר ההודאה יש גם תיקון מעשי - וְהִבִּיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַה' עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. מעבר לחטא הפרטי, יש במעשים הללו היבט המגדיר אותם כאשמה בדבר בלתי ראוי כלפי ה'.⁸⁵ החוטא יבטא את אשמתו בהבאת נקבה דווקא מן הצאן, בְּשִׁבְבָה, כבשה או שְׁעִירַת עֲזִים לְחַטָּאת. וְכִפַּר עָלָיו הַכֹּהֵן מַחְטָאתוֹ, בדרך שתוארה בקרבנות החטאת בפרק הקודם.

ו וְאִם לֹא תִגִּיעַ יָדוֹ דֵּי־שָׂה, אם שה יקר מדי בשבילו, וְהִבִּיא אֶת קַרְבֵּן אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר חָטָא, שְׁתֵּי תָרִים אֹי שָׁנֵי בְנֵי יוֹנָה לַה': אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה. במקום קרבן חטאת מן הצאן, יביא העני שני עופות, שהם בוודאי זולים הרבה יותר, ורק אחד מהם קרב כחטאת. וְהִבִּיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן, וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַתּוֹר או גוזל היונה אֲשֶׁר מִיּוֹעַד לְחַטָּאת - רֹאשׁוֹנָה, וּמֶלֶק אֶת רֹאשׁוֹ, יחתוך בציפורן את מפרקתו

1 ז'התוודה' חכמים למדו מכאן שגם עם ע"ב; כריתות יב ע"א).
2 הרחבות

וְהָיָה מִדַּם הַחֲטָאתָ עַל־קִיר הַמִּזְבֵּחַ וְהִנְשָׂאָר בְּדָם יִמְצָה אֶל־יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאת הָיָה: וְאֶת־הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֲלָה בַּמִּשְׁפָּט וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא וְנִסְלַח לוֹ: וְאִם־לֹא תִשָּׂג יָדוֹ לְשִׁתֵּי תוֹרִים אֹו לְשִׁנֵּי בְנֵי־יוֹנָה וְהִבִּיא אֶת־קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא עֲשִׂירַת הָאֵפֶה סֹלֶת לַחֲטָאת לֹא־יֵשִׂים עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלֶיהָ לִבְנָה בִּי חֲטָאת הָיָה: וְהִבִּיאָהּ אֶל־הַכֹּהֵן וְקִמֵץ הַכֹּהֵן וּמִמֶּנָּה מְלֹא קִמְצוֹ אֶת־אֲזִכָּרְתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשִׁי יִהְיֶה חֲטָאת הָיָה: וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל־חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר־חָטָא מֵאֶחַת מֵאֵלֶּה וְנִסְלַח לוֹ וְהִיתָה לִכֹּהֵן

שביעי

של העוף ממול עֲרֹפוֹ, אחורי הצוואר מתחת לגולגולת.⁸⁶ וְלֹא יִבְדִּיל | ביאור הכהן את הראש מן הגוף.⁸⁷ וְהָזָה, יתיז מִדַּם הַחֲטָאת שבצוואר העוף החתוך על קיר הַמִּזְבֵּחַ, וְהִנְשָׂאָר בְּדָם יִמְצָה, ייסחט מן העוף אל קיר המזבח.⁸⁸ כדי ששארית הדם תצא ותיזל אֶל יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ. קרבן חֲטָאת הוּא. בקרבן חטאת העוף אין חלקים שגשורפים על המזבח כבחטאת בהמה, ולכן יש להביא עמו קרבן נוסף.⁸⁹ – וְאֶת העוף הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֲלָה בַּמִּשְׁפָּט, כמו שהתפרש משפטה למעלה,⁹⁰ ימלוך ויבדיל את הראש, ימצה דמה על קיר המזבח, ויעלה את כולה על המזבח לאחר הסרת הזפק. וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן באמצעות שני העופות מִחֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא, וְנִסְלַח לוֹ.

יֵא וְאִם הוּא עֵנִי עַד כִּדִּי כִּךְ שֶׁלֹּא תִשָּׂג יָדוֹ אִפִּילוֹ לְשִׁלֵּם לְשִׁתֵּי תוֹרִים אֹו לְשִׁנֵּי בְנֵי יוֹנָה – וְהִבִּיא אֶת קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא, עֲשִׂירַת הָאֵפֶה סֹלֶת לְקָרְבָּן חֲטָאת. אולם לא יֵשִׂים עָלֶיהָ שָׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ לִבְנָה, בִּי חֲטָאת הוּא. מכיוון שקרבן זה בא על חטא עושים אותו בצניעות ובמיעוט, ולא כמנחת נדבה, שבה מוסיפים על הסולת שמן ולבונה.⁹¹ וְהִבִּיאָהּ אֶל הַכֹּהֵן, וְקִמֵץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה מְלֹא קִמְצוֹ. הוא מוציא באמצעות שלוש אצבעות מן הסולת אֶת אֲזִכָּרְתָהּ, חלק הקרבן שיעלה לזיכרון, וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ עַל אֲשִׁי ה', על האש שעל המזבח, חֲטָאת הוּא. וּכְפָר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא מֵאֶחַת מֵאֵלֶּה, וְנִסְלַח לוֹ. וְהִיתָה החטאת – בחלקה שאינו נשרף לִכֹּהֵן בַּמִּזְבֵּחַ, ומצווה עליו לאכלה.

רש"י | וְהָיָה מִדַּם הַחֲטָאתָ. פְּעוּלָה לֹא הִטְעִין חֲלָף מִטְוִי (לעיל ח טו) וּבְחֲטָאת הַזֹּאת וּמִטְוִי, אֲחֻזָּה פְּעוּף וּמִתִּזוֹ וְהִדָּם נִטָּו וְהוֹלֵךְ לַמִּזְבֵּחַ: חֲטָאת הוּא. לְשִׁמָּה פְּשָׁרָה, שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה פְּסוּלָה:

י | בַּמִּשְׁפָּט. פְּדַת הַחֲמוּדָה פְּעוּלַת הָעוֹף שֶׁל נְדָבָה בְּרֹאשׁ הַפְּרָשָׁה:

יא | בִּי חֲטָאת הוּא. וְאִין פְּדִין שִׁיחַ קְרִבָּה מִהַדָּר:

יב | חֲטָאת הוּא. נִקְמָנָה וְנִקְטְרָה לְשִׁמָּה פְּשָׁרָה, שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה פְּסוּלָה:

יג | עַל חֲטָאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא. כִּיחַן שְׁנֵי הַפְּתוּב, שֶׁהִיוּ פְּעֻשִׁימוֹת וּבְדָלוֹת נִחְמָר: "מִחֲטָאתוֹ" (לעיל פסוק ו פסוק ז), וְכִיחַן בְּדָלִי דָלוֹת נִחְמָר: "עַל חֲטָאתוֹ", דִּקְדָּקוֹ דְּפִתְעוֹ מִכִּיחַן, שֶׁאִם חָטָא פְּשָׁרָה עֲשִׂיר וְהִפְרִישׁ מְעוֹת לְכַשְׁבָּה אֹו שְׁעִירָה וְהִעֲנִי

יִבִּיא מִמִּקְצֵתוֹ שְׁתֵּי תוֹרִים. הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְשִׁתֵּי תוֹרִים וְהִעֲנִי, יִבִּיא מִמִּקְצֵתוֹ עֲשִׂירַת הָאֵפֶה. הַפְּרִישׁ מְעוֹת לְעֲשִׂירַת הָאֵפֶה וְהִעֲשִׂיר, יוֹסִיף עֲלֵיהֶן וְיִבִּיא קְרִבָּן עֲשִׂיר, לְכִךְ נִחְמָר כִּיחַן: "עַל חֲטָאתוֹ": מֵאֶחַת מֵאֵלֶּה. מֵאֶחַת מִשְׁלֵשׁ פְּפֻרוֹת הַחֲמוּדוֹת פְּעֻנֵן: אֹו פְּעֻשִׁימוֹת, אֹו בְּדָלוֹת, אֹו בְּדָלִי דָלוֹת. וּמָה תִלְמוּד לֹמַר? שֶׁיִּכּוֹל הַחֲמוּדִים שְׁבָהּ יִהְיוּ כַּכְּשָׁבָה אֹו שְׁעִירָה, וְהִקְלִין יִהְיוּ פְּעוּף, וְהִקְלִין שְׁבָבָלִין יִהְיוּ פְּעֻשִׁימוֹת הַחֲטָאת? תִּלְמוּד לֹמַר: "מֵאֶחַת מֵאֵלֶּה", לְהַשְׁוִית קִלְיוֹן לְחֲמוּדִין לְכַשְׁבָּה וְשְׁעִירָה אִם הַשְׁעִירָה יָדָם, וְאֶת הַחֲמוּדִין לְקִלְיוֹן לְעֲשִׂירַת הָאֵפֶה בְּדָלִי דָלוֹת: וְהִיתָה לִכֹּהֵן בַּמִּזְבֵּחַ. לְלַמֵּד עַל מִנְחַת חוּטָא שִׁיחַן שִׁיחַן נִחְמָר, וְזֶה לְפִי פְּשׁוּטוֹ. וְדְבָרֵינוּ דְרָשׁוּ, "וְהִיתָה לִכֹּהֵן", וְאִם חוּטָא זֶה פִּהֵן הוּא, תִּהְיֶה כַּשְׂאֵר מִנְחַת נְדָבָה כִּיחַן, שֶׁהוּא בְּכִלְיוֹל תִּהְיֶה לֹא תִחְכַּל" (להלן ג טז):

כַּמְנַחָה: ^{טז} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{טז} נַפֶּשׁ בִּי־תִמְעַל מֵעַל וְחַטָּאָה בְּשַׁגָּגָה מִקְדָּשֵׁי יְהוָה וְהֵבִיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֵיל תָּמִים מִן־הַצֹּאֵן בְּעֶרְכָךְ כֶּסֶף־שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל־הַקֹּדֶשׁ לְאֲשֵׁם: ^{טז} וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן־הַקֹּדֶשׁ וְיִשְׁלַם וְאֵת־חֲמִישְׁתּוֹ יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן וְהִכְהִין יַכְפֹּר עָלָיו בְּאֵיל הָאֲשֵׁם וְנִסְלַח לוֹ:

וְאִם־נַפֶּשׁ בִּי תַחְטָא וְעִשְׂתָּה אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְלֹא־יָדַע וְאֲשֵׁם וְנִשְׂא עֹנּוֹ: ^{טז} וְהֵבִיא

רש"י | ^{טז} כי תמעל מעל חיון מעילה בכל מקום חלף שני, וכן הוא חומר: "וימעלו בחלחי חכתינס וזינו חכרי חלחי עמי הקדש" (דברי הימים א' ה, כה), וכן הוא חומר פסוקה: "וימעלה בו מעל" (במדבר ה, יב); וְחַטָּאָה בְּשַׁגָּגָה מִקְדָּשֵׁי ה': שְׁגָהָה מִן הַהִקְדָּשׁ: וְהִיכָן הַזֶּה? נִאֲמַר כִּי חָטָא וְנִאֲמַר לֵהָלֵךְ חָטָא בְּתַרְוָמָה: "ולא יחאו עליו חטא" (להלן כב ט), מה להלן הזהיר, חף כחן הזהיר. חי מה להלן לא הזהיר חלף על החובל חף כחן לא הזהיר חלף על החובל? תלמוד לומר: "תמעל מעל", קָה: מִקְדָּשֵׁי ה': הַמִּיחֲדִים לְאֵשׁ, יִחָאוּ

קְדָשִׁים קָלִים: אֵיל לֶשׁוֹן קָשָׁה, כְּמוֹ: "וְאֵת חֵילִי הִחֲרַץ לְקַח" (יחזקאל י, יג), חף כִּי חָטָא, כִּן שְׁתֵּי שְׁנֵים: בְּעֶרְכָךְ כֶּסֶף שְׁקָלִים. שִׁיחָ שְׁנֵים סְלֻעִים:

^{טז} וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא מִן הַקֹּדֶשׁ יִשְׁלַם. קָדֵן וְחִמָּשׁ לְהַקְדָּשׁ:

^{יז} וְלֹא יָדַע וְאֲשֵׁם וְהֵבִיא. הַעֲנֵן הַזֶּה מִדְּבַר בְּמִי שֶׁבָּח סִפְק פְּרַת לִידוֹ וְלֹא יָדַע חָס עֲבַר עָלָיו חָס לֹא, כְּגוֹן חֲלָב וְשֶׁמֶן לְפָנָיו וְכֶסֶד שֶׁשְׁתִּיחָן הַתֵּר וְחֲכַל אֵת הַחֲחִת. חָמְרוֹ לוֹ: חֲחִת שֶׁל חֲלָב הִיטָה, וְלֹא יָדַע חָס זֶה שֶׁל חֲלָב חֲכַל - הַרְי

הרחבות | והביא את אשמו לה' איל תמים מן הצאן בערך כסף שקלים' לקרבן חטאת אין ערך מוגדר. אדם עשוי להביא לחטאת כבשה קטנה, ולעתים אף שני עופות או עישרון סולת, כפי שנאמר לעיל (פס' ה-יא). לעומת זאת, לאשם נקבע סכום כסף מסוים - שני שקלים. כך לפעמים משלם האדם על ספק עברה, בו הוא מחויב ב'אשם תלוי', יותר מאשר על הוודאי - שמביא חטאת. נראה שכאשר אדם מודע לחטאו, מתעוררת בו חרטה, והחרטה והקרבן יחד מכפרים על עונו. לעומת זאת, במצבי הספק מכבידים עליו באמצעות קרבן יקר יותר, כדי שיזכור

את חטאו ויכיר בו. קרבן האשם התלוי מיועד אפוא לכפר על מצבי ספק ואי-בהירות, שהאשמה בהם סמויה ומודחקת מזו של השגגות הוודאיות. (ראו זבחים מח ע"א; רמב"ן על אתר; תלמיד רבנו יונה תחילת ברכות).

מלה זו חוזרת כאן כמה פעמים (ב) עֶרְכָךְ' וכן להלן בפרק כז ובמדבר יט. צורתה הדקדוקית אינה ברורה כלל. משמעותה קשורה לערך, אך קשה לדעת אם ה-ך הסופית מציינת כינוי לנוכח (כדעתו של רש"ר הירש), או - כפי שנראה יותר

קרבנות אשם

פרק ה פס' יד-כו

לאחר פירוט החטאות הקבועות של האישים השונים ושל שלושה חטאים מסוימים שעליהם מובא קרבן חטאת 'עולה ויורד', יפורטו שלושה מקרים שבהם יש להקריב קרבן אשם. כמו החטאת, אף האשם בעיקרו הוא קרבן חובה. כאן יבואר רק מינו של הקרבן ועל אילו חטאים הוא בא, ואילו מעשה הקרבתו, עבודותיו ואכילתו יפורטו בהמשך.⁹²

^{יד} וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{טז} נַפֶּשׁ בִּי תִמְעַל מֵעַל, הַשְׁתַּמְשָׁה לְצוּרְכִי | בִּיאֹר עֲצֻמָּה בַדְּבַר לֹא לֵה, וְחַטָּאָה בְּשַׁגָּגָה מִקְדָּשֵׁי ה', מִן הַרְכוּשׁ הַשֵּׁייד לְקוֹדֶשׁ, כְּגוֹן שְׁנֵהֲנָתָה מִמֵּאכֶל אוּ מִחֲפֵץ קָדוֹשׁ בְּלִי לְדַעַת שֶׁהוּא קָדוֹשׁ. כֹּאשֶׁר הַמוֹעַל יִגְלֶה שְׁנֵהֲנָה מִן הַקֹּדֶשׁ - וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ, קָרְבַן עַל אֲשֵׁמָתוֹ לֵה' - אֵיל, כֶּבֶשׂ בּוֹגֵר תָּמִים מִן הַצֹּאֵן. בְּעֶרְכָךְ, בַּעֲרֹךְ, בְּשׁוּוֵי שֶׁל כֶּסֶף שְׁקָלִים, לַפְּחוֹת שְׁנֵי שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, יַחֲדַת מִשְׁקַל כְּפוּלָה מִהַשְׁקַל הַרְגִיל, הַמִּקְבִּילָה לְמִטְבַּע 'סִלְעֵ צוּרִי' בְּתִקּוּפָה מֵאוּחֲרַת יוֹתֵר,⁹³ לְקָרְבַן אֲשֵׁם.⁹⁴ ^{טז} וְנוֹסֵף עַל כֵּךְ, אֵת אֲשֶׁר חָטָא וְלִקַּח מִן הַקֹּדֶשׁ - יִשְׁלַם, וְאֵת חֲמִישְׁתּוֹ חֲמִישִׁית מֵעֶרְךָ הַמֵּעַל יוֹסֵף עָלָיו כְּעֵין קִנְיָן, וְנָתַן אֹתוֹ, אֵת הַתְּשׁוּלֹם כּוּלּוֹ, הַחֲזוֹר וְהַחֲמִישִׁית, לַכֹּהֵן. וְהִכְהִין יַכְפֹּר עָלָיו בְּאֵיל הָאֲשֵׁם, שְׁנִקְרָא 'אֲשֵׁם מַעֲלֹת'⁹⁵ - וְנִסְלַח לוֹ.

מכאן למין אחר של אשם: ^{יז} וְאִם נַפֶּשׁ בִּי תַחְטָא, וְעִשְׂתָּה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, וְלֹא יָדַע אִם חָטָא, וְאֲשֵׁם - וְנִשְׂא עֹנּוֹ, יִיטוֹל

מהצורות וההקשרים השונים של המלה (ראו למשל להלן כז, כג) - שאינה אלא כ' מיוחדת של הכפלה. 'ערכך' היא אפוא צורה מיוחדת של שם העצם 'ערך', (המופיע בתורה רק במשמעות של מערכת, כמו עֶרְךָ לְחֵם), בדומה לשמות עצם אחרים המופיעים בתוספת צורן, המשמש במקרים אחדים כצורה דקדוקית ידועה. (כדעת רשב"ם ויקרא כז, וראו שם ראב"ע פס' ב).

זאת חמישתו יוסף עליו' בהלכה הסיקו כי החמישית האמורה בתורה היא 'חמישית מלבר', כלומר חמישית מהסך הכולל | הרחבות של הקרן עם החומש, רבע מסכום הקרן (ספרא; בבא מציעא נג ע"ב - נד ע"א).

ז'א ידע ואשם' את חוסר הידיעה במקרה זה יש להסביר בצורה שונה מזו שדובר בה עד עתה, שהרי אם מדובר על אי-ידיעה בשעת החטא, הלוא כבר נתייחד קרבן חטאת על השגגה. אכן מסרו חכמים כי המלים ז'א ידע מתייחסות למצבו הנוכחי. מדובר באדם שעשה מעשה ולאחר מעשה אינו יודע אם הייתה זו עברה, (ראו כריתות יט ע"ב), כגון שהוא

אֵיל תָּמִים מִן־הַצֵּאן בְּעֶרְכָּךְ לְאִשֶּׁם אֶל־הַכֹּהֵן וּכְפֹר
עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר־שָׁגָג וְהוּא לֹא־יָדַע
וְנִסְלַח לוֹ: אֲשֶׁם הוּא אֲשֶׁם אֲשֶׁם לִיהוָה:
וַיֹּדְבֵר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: נֹפֶשׁ כִּי תַחֲטָא וּמַעֲלָה
מֵעַל בִּיהוָה וְכַחַשׁ בַּעֲמִיתוֹ בַּפִּקְדוֹן אוֹ בַתְּשׁוּמַת יָד

רש"י | זה מביא חשם תלוי, ומגן עליו כל זמן שכל נודע לו שגדולי חטא, ואם יודע לו לאחר זמן, יביא חטאת: ולא ידע ואשם ונשא עונו. רבי יוסי הגלילי אומר: הכי הפתנו עגש חת מי שלא ידע, על חת פמה וכמה שיעגש חת מי שידע. רבי יוסי אומר: אם נפשך לידע מתן שקרן של צדיקים, צא ולמד מאלהם הרשאים, שלא נצטוו אלף על מצות לא תעשה ועבר עליה, ראה פמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו. וכי חיזו מדה מרפה, של טובה או של פגיעה? הוי אומר מדה טובה. אם מדת פגיעה מעטה, ראה פמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה המרפה, היושב לו מן הפגולין והנותרות והמתענה ביום הפגורים, על חת פמה וכמה שזיכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות. רבי עקיבא אומר: הכי הוא אומר: "על פי שנים עדים או שלשה" וגו' (דברים י, א), אם מתקימת העדות בשנים, למה פרט לך הפתנו שלשה, אלף להביא שלשי להחמיר עליו כאלו הועיל ולעשות דינו פיוצא באלו לענין עגש והזמה: אם כך עגש הפתנו לנטפל לעוברי עברה פעוברי עברה, על חת פמה וכמה שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה פעושי מצוה. רבי אלעזר בן עזריה אומר: "פי תקלד קצריך

בשך ושכחת עמך פשדה" (דברים כד, יט), הכי הוא אומר: "למען יכרך" וגו' (סו, א) קבע הפתנו ברכה למי שפחת על ידו מצוה פלא ידע, חמל מעתה: היתה סלע צדקה בכניסו ונסלה הימנו ומצאה העני ונתפרנס פה, הכי הקדוש ברוך הוא קובע לו ברכה:

יהו' | בערךך לאשם. בערך החמור למעלה (פסוק טו): אשך שגג והוא לא ידע, הוא אם ידע לאחר זמן, לא נתכפר לו פאשם זה, עד שיביא חטאת. הוא למה זה דומה? לעגלה ערופה שנתעפרה ואחר כך נמצא ההורג - הכי זה יהיה:

יט | אשם הוא אשם אשם. הרשאים פלו קמנו, שהיא שם דבר, והאחרון חינו קמן וחינו פתח, שהיא לשון פעל ואם תאמר, מקרא שלף לנך הוא! פבר דרש הוא פתורת פהנס (א, י): "אשם אשם", להביא אשם שפחה חרופה שיהא חיל בן שתי שנים. יכול שאני מרפה אשם נזיר ואשם מנרע? תלמוד לומר: "הוא":

כא | נפש כי תחטא. חמך רבי עקיבא: מה תלמוד לומר: "ומעלה מעל פה"? לפי שכל המלוה והלוה והנושא והנותן חינו עושה אלף פגרים ובשטה, לפיכך זמן שיהא מכחש, מכחש פעדים ובשטה; אבל המפקיד חצל חבדו וחינו רוצה

האשם המובא בעקבות מעשים כאלה נקרא בלשון חכמים 'אשם תלוי' (משנה זבחים ה,ה), משום שהוא תלוי ועומד עד

הרחבות | אינו בטוח אם דבר שאכל היה אסור או מותר, חלב או שומן, או אם מלאכה שביצע נעשתה ביום השבת או במוצאי.

את עונשו.⁹⁶ י' והביא איל תמים מן הצאן בערךך, בערך הנקוב⁹⁷ | ביאור לאשם אל הכהן, וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע עד עתה אם חטא אם לאו,⁹⁸ ונסלח לו. י"ט אשם הוא הקרבן הזה. וכדי שלא יחשבו שאין זה אלא ספק זניח, חוזר הכתוב ומדגיש: אשם אשם לה.⁹⁹

כ | וידבר ה' אל משה לאמר: כא נפש כי תחטא ומעלה מעל פה, וכחש בעמיתו בפקדון. מעילה זו מתרחשת כשאדם משתמש לצורכי עצמו בפיקדון שלקח מחברו, והוא מתכחש לכך, או בתשומת יד, הונח בידו כסף, בהלוואה או בעסקה, והוא איננו מחזיר אותו, או בגזל של

החטאות והאשמות שבפרשת ויקרא

קרבן אשם	קרבן חטאת 'עולה ויורד'	קרבן חטאת קבועה	קרבן אשם
מעילה מקודשי ה' בשגגה ('אשם מעילות');	שבועת שקר על אי-ידיעת עדות לזולת ('שבועת העדות');	שגגת עברה שזדונה 'כרת'	העברה
עברה מסופקת שעל ודאה מביאים חטאת ('אשם תלוי');	טומאת מקדש וקודשיו בשגגה;	עברה בשוגג על שבועה ('שבועת ביטוי')	החייב
כפירת ממון לחברו בשבועת שקר במזיד ('אשם גזלות');	כשבה או שעירה (בעשיר) קן עופות (בעני) מנחת סולת חיטים (בדלי דלות)	כשבה או שעירה (ביחיד מן העם)	

מרגיש שעשה ככל יכולתו כדי לכפר על הרחבות אשמתו.

נפש כי תחטא ומעלה מעל פה, וכחש בעמיתו' לכאורה מעשי הגזל או העוול הממוני הללו אינם קשורים לה' באופן ישיר, אלא זוהי פגיעה בחבר. אף על פי כן התורה מדגישה שהחוטא בהם מועל מעל פה. בהכחשת הדברים שנעשו באין רואה, החוטא מתכחש או מתעלם מקיומה של עין עליונה המשגיחה על הכול, ועוד, ה' כביכול סמך על האדם ונתן את ערבותו לישרה שבין הבריות, והמתכחש אינו מועל רק באמונו של חברו אלא גם באמונו שנתן בו ה'. (ראו רש"י פס' כא).

שהדבר יתברר. אם יתברר שחטא - יהא עליו להביא קרבן חטאת הראוי לאותו חטא, ואם יתברר שלא חטא - קרבן האשם יחשב כמעט כקרבן נדבה. (לפי דעה אחת, יכול אדם להתנדב אשם תלוי בכל עת, אף על פי שאינו מסופק במעשה מסוים. כך מסופר על בבא בן בוטא, אחד החסידים שחי בימי בית שני, שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום חוץ מיום אחד אחר יום הכיפורים. ראו כריתות כה ע"א). למעשה הקרבן נועד לתקופת הביניים המסופקת, לשכך את מצפונו ולהקל מדינו לפי שעה. (ראו כריתות כג ע"ב; כה ע"א. וראו עוד רש"י כתובות כב ע"ב וחולין מא ע"ב; צדקת הצדיק נז). מביאו